

รายงานการศึกษา

เรื่อง

การเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวน
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการซื้อเสียงเลือกตั้ง

โดย

นายวีระ ยี่แพร

เสนอ

คณะกรรมการหลักสุตรนั้กบริหาร

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนั้กบริหารมหานครระดับสูง รุ่นที่ ๙
ระหว่างวันที่ ๓ มิถุนายน - ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	4
นิยามศัพท์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
วิธีการศึกษา.....	5
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการซื้อสิทธิขายเสียงและการสืบสวนสอบสวน.....	6
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการซื้อสิทธิขายเสียง.....	6
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่นำไปสู่การทุจริตการเลือกตั้ง.....	13
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน.....	15
บทที่ 3 การสืบสวนสอบสวนปัญหาการทุจริตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรา.....	20
การสืบสวนสอบสวนปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง.....	20
ปัญหาด้านการสอบสวน.....	27
ปัญหาด้านการดำเนินคดี.....	28
ปัญหาด้านบุคลากร.....	29
ปัญหาด้านการทุจริตเลือกตั้ง.....	29
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	35
บรรณานุกรม.....	42

รายงานการศึกษาเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการซื้อเสียงเลือกตั้ง
 ชื่อนักศึกษา นายวีระ ยี่แพร

บทคัดย่อ

จากการศึกษา เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการซื้อเสียงเลือกตั้ง เป็นการศึกษาจากเอกสารวิชาการ บทความ ผลการศึกษาวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาทราบปัญหาการสืบสวนสอบสวนของ พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อทราบปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งและกระบวนการทุจริตเลือกตั้ง และเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะแนวทางป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนในการเลือกตั้ง และพัฒนาความรู้ความสามารถในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยสำคัญของการทุจริตการเลือกตั้ง คือ นักการเมืองมุ่งหวังจะเป็นนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อจะนำเอาตำแหน่งทางการเมืองมาหาผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง แรงจูงใจสำคัญของการทุจริตการเลือกตั้งเพราะการเลือกตั้งสามารถนำไปสู่การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ของรัฐได้ โดยบุคคลเหล่านี้ไม่ได้คำนึงถึงความถูกต้องหรือผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบการทุจริตเลือกตั้งมีลักษณะเป็นยุทธศาสตร์การทุจริตของพรรคการเมือง ซึ่งในการเลือกตั้งแต่ละครั้งจะให้ความสำคัญกับกลุ่มประชาชนในระดับล่าง มุ่งเน้นกลุ่มประชาชนในชุมชนแออัด และประชาชนที่อยู่ในชนบทมากกว่าประชาชนในเขตเมือง การทุจริตในการเลือกตั้งจะใช้รูปแบบพื้นฐาน คือ การแจกเงินผ่านหัวคะแนนที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลต่อคนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีวิธีการนำโครงการด้านการพัฒนาต่างๆ ของรัฐบาล เข้าไปสู่ชุมชน สำหรับบุคคล องค์กร สถาบัน ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การเลือกตั้งเริ่มมาจากตัวบุคคลมากกว่าองค์กรหรือสถาบัน การทุจริตจะเริ่มจากผู้สมัครรับเลือกตั้งผ่านระบบหัวคะแนนและนำไปสู่ประชาชน โดยบทบาทของประชาชน นักการเมือง ข้าราชการ ในการให้ความร่วมมือกันป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งนั้นมีจำนวนน้อยมาก ในทางตรงกันข้ามประชาชนกลับเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทุจริตเลือกตั้งนั้นเสียเอง ส่วนกระบวนการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการป้องปรามลงโทษการทุจริตเลือกตั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลาง ซึ่งประเด็นปัญหานี้ คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและกรุงเทพมหานครยังขาดประสิทธิภาพ ตลอดจนคณะกรรมการบางส่วนไม่ให้ความสำคัญในการป้องปรามลงโทษการทุจริตเลือกตั้ง และความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาทุจริตการเลือกตั้งที่เป็นรูปธรรมในอนาคต อาทิเช่น บุคคลที่จะเข้ามาเป็นกรรมการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ต้องมีความเป็นกลาง ต้องเอาจริงในเรื่องการลงโทษ

นักการเมืองด้วยการให้ใบเหลืองใบแดงจะทำให้เกิดการเมืองเกิดความเกรงกลัว ควรมีการปรับปรุงหน่วยสืบสวนหาข่าวให้ทำงานในเชิงรุกจะทำให้การปฏิบัติงานมีความรวดเร็ว ก่อให้เกิดความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ควรจัดทำรายชื่อผู้สมัครที่อาจจะกระทำการทุจริต ซึ่งเป็นบุคคลต้องสงสัยเป็นพิเศษและมีการติดตามอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง การประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควรเน้นในเรื่องการทุจริตเลือกตั้งให้เป็นวาระแห่งชาติ

จากการศึกษาปัญหาต่างๆ แล้ว ผู้ศึกษาได้เสนอวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาพยานหลักฐานเสนอแนะสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อลดปัญหาช่องว่างต่างๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดการซื้อสิทธิขายเสียง เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนสอบสวน เทคนิคการสืบสวนสอบสวน กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเสวนาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนให้กับบุคลากรมากขึ้นและต่อเนื่อง รวมถึงกำหนดนโยบายให้ประชาชนทุกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มากขึ้น สร้างจิตสำนึกที่ดีในทางการเมืองรวมถึงสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง ควรทำงานเชิงรุกโดยการสร้างเครือข่ายให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนหาข่าวเกี่ยวกับการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งในพื้นที่ทุกพื้นที่ ออกกฎหมายหรือมาตรการการคุ้มครองพยานในกรณีมาเป็นพยานหรือมาให้ถ้อยคำกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพ และความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนที่แจ้งเหตุเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรเสนอให้จัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเกี่ยวกับคดีเลือกตั้ง (ศาลเลือกตั้ง) ในการพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวทางในการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกันจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ในกระบวนการพิจารณาได้ และควรขจัดต้นเหตุแห่งปัญหาในการซื้อสิทธิขายเสียงให้เหลือน้อยที่สุด อาทิ การแก้ไขปัญหาระบบอุปถัมภ์ซึ่งหยั่งรากลึกลงในสังคมไทยในทุกระดับจนกลายเป็นการเลือกปฏิบัติ และละเว้นหรืองดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงควรปรับปรุง ให้ความรู้ และพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้สามารถแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพ พร้อมปลูกฝังจิตสำนึกและจริยธรรมของนักการเมือง ข้าราชการ ประชาชนทุกระดับ มุ่งเน้นการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม การปฏิรูประบบอุปถัมภ์ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับเป็นเครื่องมือให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชน การแก้ไขปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมืองด้วยการสร้างจิตสำนึกที่ดีให้นักการเมือง ได้ตระหนักถึงหน้าที่ของนักการเมืองในการเป็นผู้แทนของประชาชน การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีฐานะยากจน รายได้น้อย ซึ่งการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหัวใจสำคัญที่จะขจัดการซื้อสิทธิขาย

เสียงได้อย่าง มีประสิทธิภาพแทนที่จะคิดเฉพาะการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องการทำรายรับแก่รัฐ หากมุ่งเน้นการพัฒนาให้ประชาชนคนไทยกว่า 64 ล้านคน มีที่อยู่อาศัย มีอาหาร สินค้าและบริการต่างๆ ที่ยกระดับคุณภาพชีวิต มีการศึกษา มีการทำงานที่ดี จะส่งผลต่อการซื้อสิทธิขายเสียงให้ลดลงได้ และยังส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนช่วยเหลือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแจ้งเบาะแสการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งได้ การแก้ไขปัญหาระบบการตรวจและสอบควบคุมการใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัคร ต้องมีการตรากฎหมายเพื่อตรวจสอบและควบคุมค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งให้เหลือเพียงค่าใช้จ่ายที่ตรงไปตรงมาเป็นลักษณะเปิดเผย มีเอกสารหลักฐานในการใช้จ่ายที่ครบถ้วนถูกต้องตามความเป็นจริง

บทที่ 1

บทนำ

1. สภาพและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายรัฐธรรมนูญ กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ควบคุมดำเนินการจัด และจัดให้มีการเลือกตั้ง หรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งอำนาจหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง กำหนดให้ดำเนินการออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมาย รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินการใดๆ ของพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ดังนั้น หากคณะกรรมการการเลือกตั้ง เห็นว่า การเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือไม่ชอบ ด้วยกฎหมาย มีการทุจริต ชื้อเสียงเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งก็มีอำนาจในการสืบสวน สอบสวน หาตัวผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งในการเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมา จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ผ่านทางสื่อมวลชน และการบอกเล่าของนักวิชาการหรือผู้รู้ต่างๆ ตลอดจนจากการทำวิจัยหลายๆ เรื่อง พบว่าในการเลือกตั้งทุกครั้งจะมีการทุจริตเกิดขึ้นทุกครั้ง ทั้งที่จับได้และจับไม่ได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งวิธีการรูปแบบของกระบวนการทุจริตจะแตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง และในแต่ละท้องที่ เพื่อเป็นการหลบเลี่ยงให้จับไม่ได้ไล่ไม่ทัน ถึงแม้ว่าจะมีการให้ใบเหลือง ใบแดง รวมไปถึงการตัดสิทธิทางการเมือง แต่ปรากฏว่านักทุจริตการเลือกตั้งทั้งหลายก็ปราศจากความเกรงกลัว

เทคนิคหรือวิธีการซื้อเสียงมีหลายรูปแบบ ซึ่งที่ปรากฏมีลักษณะ ดังนี้

1. การสร้างฐานเสียงหรือหัวคะแนน โดยการเชิญหรือเข้าหาผู้นำในท้องถิ่นหรือผู้นำทางศาสนา ที่ประชาชนเคารพนับถือในตำบล หมู่บ้าน มาร่วมพบปะพูดคุยสนทนาทางการเมือง สอบถามความทุกข์สุข แสดงเจตนาเข้าช่วยเหลือและให้ความหวังในกรณีที่ร่วมสนับสนุนให้ได้รับการเลือกตั้ง แล้วจะให้การสนับสนุนในเชิงพัฒนา สร้างหรือบูรณะซ่อมแซมสิ่งสาธารณะประโยชน์ตามที่มีการขอร้องหรือมีข้อตกลงไว้ต่อกัน

2. การซื้อตัวหัวคะแนนผู้สมัครรับเลือกตั้งจะใช้วิธีการจัดตั้งหัวคะแนนเป็นเครื่องมือในการ ชื้อเสียงเลือกตั้งในการจัดตั้งหัวคะแนนผู้สมัครจะชักชวนผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน ในท้องถิ่นมาเป็นพวก และมอบหมายให้เป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมคะแนน โดยการมอบเงินค่าใช้จ่ายในการซื้อเสียงให้แก่หัวคะแนนที่จัดตั้งไว้

3. การซื้อเสียงแบบต่างตอบแทน โดยการออกทุนหรือเครดิตช่วยเหลือหาเสียงให้กับนักการเมืองระดับท้องถิ่น บำเพ็ญประโยชน์หรือสร้างบารมี ชื้อเสียงในท้องถิ่นเพื่อการเลือกตั้ง เช่น

การออกทุนเพื่อซื้อรถแทรกเตอร์ รถยนต์บรรทุกหรือเครื่องทุ่นแรง ให้นักการเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อการเลือกตั้งเพื่อสร้างศรัทธาแก่ประชาชนเป็นเบื้องต้น สามารถชี้แนะ และชักนำในการ ใช้สิทธิเลือกตั้งในโอกาสต่อไป

4. การซื้อเสียงแบบหวานพีช โดยการอุทิศเงินหรือทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน ที่สร้างสิ่ง สาธารณะประโยชน์ การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนหรือสถานศึกษาเป็นทุนอาหารกลางวันหรือ อุปกรณ์กีฬา

5. การซื้อเสียงโดยการการอาศัยงบประมาณและอำนาจหน้าที่ ได้แก่ การจัดสรร งบประมาณท้องถิ่นและชุมชนตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น โดยจะใช้ข้อมูลเน้นหนักในเขตที่ได้รับเลือกตั้ง ด้วยคะแนนสูงกว่าหรือเขตที่ตน คะแนนเสียงแน่นอน

6. การหาเสียงแบบบริการโดยการให้เงินหิ้วคะแนนหรือผู้นำหมู่บ้านจัดหารถ ยานพาหนะรับส่งผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจากบ้านถึงหน่วยเลือกตั้ง

7. การซื้อบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อการยืนยันว่าผู้นั้นได้ไปลงคะแนนหรือ เพื่อเก็บ รักษาไว้ไม่ให้มาลงคะแนนเป็นการตัดคู่แข่งหรือเพื่อทราบจำนวนผู้ไปใช้สิทธิแล้ววันต่อมาจ่ายเงินก่อน วันเลือกตั้ง

8. การซื้อเสียงแบบจ้างวานบุคคลให้ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อตัดคะแนนคู่แข่งของตน

9. การซื้อเสียงของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยการจ่ายให้เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง มีทั้งการซื้อเป็นรายหัว และซื้อยกหน่วย เพื่อให้อำนวยความสะดวกในการทุจริตการเลือกตั้ง

10. การซื้อเสียงหวานหาความนิยม เช่น ช่วยงานแต่งงาน งานบวช ร่วมเป็นประธาน ทอดกฐิน ผ่าป่า ทุ่มเงินก้อนใหญ่ทำบุญ บำรุงวัด และสาธารณสถาน บำรุงโรงพยาบาล เยี่ยมเด็ก กำพร้า ร่วมงานบังสุกุล งานศพและถือโอกาสแจกแผ่นพับหาเสียงในงานศพ ที่มีผู้มาร่วมงาน จำนวนมาก ซึ่งเป็นวิธีการหาเสียงที่ได้ผลดียิ่ง หากเจ้าภาพงานตกลงผู้สมัครจะช่วยงานศพเป็นเงิน จำนวนหนึ่ง

11. การซื้อเสียงด้วยการเล่นการพนันขั้นต่อ เพื่อทำลายคู่แข่ง การต่อรองโดยตั้งเป็น เงื่อนไขให้ฝ่ายหนึ่งแพ้หรือชนะ

โดยวิธีการซื้อเสียงแบบใดก็ตามขึ้นอยู่กับอำนาจและอิทธิพลของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และหิ้วคะแนนที่มีอยู่ในหน่วยเลือกตั้งนั้น ซึ่งวิธีการจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามระบบการเลือกตั้ง ที่นำมาใช้และความทันสมัยของเทคโนโลยีและวิธีการของผู้สมัครและหิ้วคะแนนในแต่ละยุคสมัย เพื่อขจัดปัญหาการทุจริตซื้อเสียงเลือกตั้งที่มีวิธีการหลายรูปแบบแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องพัฒนา ระบบการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีความรู้ความสามารถในการสอบสวน การรวบรวมข้อมูล เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการ กระทำผิด ในเรื่องต่างๆ เพื่อนำข้อมูลวิเคราะห์ว่าข้อมูลใดเป็นจริง ดังนั้น พนักงานสืบสวนจึงต้องมี

ประสบการณ์ ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ จึงจะทำให้การสืบสวนสอบสวนเป็นไปโดยถูกต้องและเที่ยงธรรม แต่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประสบปัญหาเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน ดังนี้

1. พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจึงต้องขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมาร่วมโดยเฉพาะช่วงการเลือกตั้ง

2. พนักงานสืบสวน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่มีอำนาจในการออกหมายเรียก หมายค้น ไม่มีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีมีการแจกเงิน ในสถานที่เลือกตั้ง พนักงานสืบสวนสอบสวนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงใช้วิธีการรวบรวมพยาน หลักฐานแล้ว ยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

3. กรอบระยะเวลาในการสืบสวนมีระยะเวลาสั้นเกินไป ภายหลังจากมีการร้องเรียนในบางคดีมีพยานเป็นร้อยคนไม่สามารถสอบสวนได้ทั้งหมด และไม่มีอำนาจออกหมายเรียกนักการเมืองและพยานมาให้ปากคำ พนักงานสืบสวนสอบสวนจึงต้องไปหาด้วยตนเอง ซึ่งบางครั้งถูกบ่ายเบี่ยงปฏิเสธหรือไม่พบพยานบ้าง จึงเป็นอุปสรรคอย่างมากในการทำคดี

คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงต้องดำเนินการควบคุมการเลือกตั้งตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการทุจริต ชื่อเสียงการเลือกตั้งจะต้องพัฒนาพนักงานสืบสวนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ ในการดำเนินการเอาผิดกับผู้กระทำการทุจริตเลือกตั้ง หรือกลุ่มบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งมิให้เข้ามาบริการกิจการบ้านเมือง โดยจะต้องวิเคราะห์และหาพยานหลักฐานให้ชัดเจน ก่อนที่จะสรุปว่ามีการกระทำความผิดและหากพบว่ามี การทุจริตเลือกตั้งก็ต้องพิจารณาและหาหลักฐานอย่างรอบด้านและรอบคอบเพื่อมิให้เกิดการกั่นแกล้งจากฝ่ายตรงข้าม โดยจะต้องตัดสิทธิคนที่ทำผิดกฎหมายการเลือกตั้ง โดยไม่ยกเว้นว่าจะจะเป็นบุคคลใด กลุ่มใด หรือพรรคใด เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อทราบปัญหาด้านการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

2.2 เพื่อทราบปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งและกระบวนการทุจริตการเลือกตั้ง

2.3 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะ แนวทางป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนในการเลือกตั้ง และพัฒนาความรู้ ความสามารถในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

3. ขอบเขตการศึกษา

- 3.1 รวบรวมข้อมูลจากผลการศึกษาวิจัย ประเด็นการซื้อเสียงเลือกตั้ง
- 3.2 ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินวิธีการหาเสียงเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- 3.3 รวบรวมข้อบกพร่องในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการซื้อเสียงเลือกตั้ง

4. นิยามศัพท์

การซื้อเสียง คือ การให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด หรือให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

ผู้ซื้อเสียง คือ ตัวผู้สมัครหรือตัวแทนที่ซื้อสิทธิ ซื้อเสียงเพื่อให้ตนเองหรือผู้ที่ตนได้รับมอบหมาย หรือได้รับการเลือกตั้ง โดยให้ผลประโยชน์ตอบแทน

ผู้ขายเสียง คือ ประชาชนที่มีสิทธิลงคะแนนเสียง ได้รับผลตอบแทนเป็นเงิน หรือผลประโยชน์อย่างอื่น เพื่อไปลงหรืองดเว้นการลงคะแนนเสียงให้ผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง

พรรคการเมือง คือ องค์กรหรือกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินการทางการเมือง

ผู้ร้อง คือ บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง และได้ยื่นคำร้องตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 ว่ามีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ผู้คัดค้าน คือ บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้หมายความรวมถึง ผู้สมัครและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือพรรคการเมืองที่ได้รับประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว

การสืบสวนสอบสวน คือ การแสวงหาหรือการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการสืบสวนสอบสวน คือ คณะบุคคลที่ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 และให้หมายความรวมถึงคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทำให้พนักงานสืบสวนสอบสวนผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตเลือกตั้งทราบถึงรูปแบบการซื้อสิทธิขายเสียงและกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำผิดในการเลือกตั้ง

4.2 ทำให้ทราบแนวทางและมาตรการที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานสืบสวนสอบสวน เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง เป็นธรรม ตามที่กฎหมายกำหนด

4.3 เพื่อนำข้อเสนอแนะ แนวทางป้องกัน ไปใช้ในการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงของประชาชนในการเลือกตั้ง และเพื่อนำไปพัฒนาพนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้มีความรู้ความสามารถในการสอบสวนเพิ่มขึ้น

5. วิธีการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการซื้อเสียงเลือกตั้งเป็นการศึกษา โดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มาโดยการค้นคว้าจากหนังสือ บทความวิชาการ รายงานวิชาการ งานวิจัย รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการซื้อสิทธิและการสืบสวนสอบสวน

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับซื้อสิทธิขายเสียง

ประชาธิปไตยในฐานะระบอบการปกครองที่ยอมรับในอำนาจของประชาชนต่อระบบและกระบวนการทางการเมือง อาจจำแนกรูปแบบประชาธิปไตยออกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งเป็นลักษณะของการที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีเสียงในการปกครองโดยตรงในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารประเทศโดยตรงในรูปแบบของการรวมกลุ่มกัน ชุมนุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตัดสินใจเรื่องการเมือง แต่ด้วยข้อจำกัดทางสังคมสมัยใหม่ทั้งในเชิงโครงสร้าง ความซับซ้อนของสังคมและปริมาณคนในสังคมที่มากขึ้น ประชาชนทุกคนจึงไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้ทั้งหมด ทั้งยังเป็นการยากลำบากในทางปฏิบัติที่จะสร้างกลไกรองรับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนทั้งหมดในสังคมได้อย่างรัดกุมจึงได้เกิดรูปแบบของประชาธิปไตยอีกประเภทหนึ่ง คือ ประชาธิปไตยโดยการใช้อำนาจทางอ้อมของประชาชนผ่านผู้แทน (Representative Democracy) เพื่อใช้อำนาจทางการเมืองในการให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองแทนประชาชนนั้น เป็นที่ยอมรับว่าการเลือกตั้ง (Election) เป็นรูปแบบพื้นฐานที่เหมาะสมที่สุด ภายใต้รูปแบบอันหลากหลายของการให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน การเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อน แสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการส่งบุคคลหรือคณะบุคคลในเชิงกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์และแนวนโยบายในการใช้อำนาจอันสอดคล้องกับความต้องการของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมตลอดถึงการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ (Public Policy) เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเป็นองค์รวม และท้ายที่สุด คือ การสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่ประชาชน ในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย การเลือกตั้งจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญและเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถแสวงหาทางเลือกในการปกครองและสนองความต้องการของประชาชนเอง หากพิจารณาในทางทฤษฎี การเลือกตั้งถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทางการเมืองที่เป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ขึ้นหนึ่งว่าในช่วงเวลาหนึ่ง คณะบุคคลใดจะได้ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และประเทศจะไปในแนวใดก็ด้วยความเห็นชอบหรือฉันทานุมัติของประชาชนส่วนใหญ่จากกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งอาจมีเหตุผลหรือปัจจัยที่น่าพึงรองรับหรือเป็นไปโดยอาศัยความรู้สึกบางประการผ่านนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดนั่นเอง

ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจอธิปไตยผ่านตัวแทนที่เราเรียกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งที่จะได้ตัวแทนที่มีคุณภาพต้องมีความเป็นอิสระและเป็นธรรม ความอิสระและเป็นธรรมนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อไม่มีการทุจริตการเลือกตั้งโดยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้อำนาจรัฐเพื่อโครงการเลือกตั้งให้พรรคของตนเองชนะการเลือกตั้ง การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นการมอมเมาประชาชนโดยการเสนอนโยบายแบบให้ความสำคัญกับแนวคิดประชานิยมที่ไม่สามารถทำได้ หรือถ้าทำได้อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาของประเทศในด้านต่างๆได้ในอนาคต นอกจากนี้จากใช้ความเป็นอภิสิทธิ์ชน โดยการใช้อิทธิพลอำนาจในฐานะเหนือกว่าชาวบ้าน ตลอดจนการใช้ระบบอุปถัมภ์ เป็นวิถีทางในการนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งเพื่อจัดตั้งรัฐบาลจากปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเหตุ นำไปสู่การทุจริตการเลือกตั้งในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1. การใช้อิทธิพลของระบบราชการ พรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลหรือมีสมาชิกของพรรคดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการหรือรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง โดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย ย่อมมีโอกาสใช้อิทธิพลของระบบราชการที่มีเครือข่ายอำนาจโยงใยทั่วราชอาณาจักรเพื่อสร้างความได้เปรียบในการหาเสียงเลือกตั้งให้กับลูกพรรคของตนทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเป็นอย่างมาก ซึ่งบางครั้งก็มีการใช้อิทธิพลของระบบราชการ บุคลากร และอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ของราชการเพื่อให้เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งโดยไม่สุจริต เพราะข้าราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ที่สามารถกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดชนะการเลือกตั้งได้เป็นอย่างมาก ดังนั้น พรรคการเมืองต่างๆจึงต้องการที่จะกำกับดูแลกระทรวงมหาดไทยให้ได้ นอกจากนี้ยังมีกระทรวงอื่นๆอีกที่พรรคการเมืองกำกับดูแล มีโอกาสสร้างความได้เปรียบในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

2. ใช้กลวิธีการพนัน พฤติกรรมของคนไทยชอบเล่นการพนัน ดังนั้นจึงนำพาการพนันมาใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อให้ชนะการเลือกตั้งกันอย่างแพร่หลายทั่วประเทศทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง การใช้กลวิธีการพนันนี้มักได้ผลในทางปฏิบัติ แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องลงทุนมาก เพราะต้องแพ้พนันเสียเงินนับล้านบาทเลยทีเดียว เพื่อให้ประชาชนที่รับทำพนันออกไปช่วยหาเสียงให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นให้ชนะการเลือกตั้งให้ได้ เพื่อที่ประชาชนเหล่านั้นจะได้เงินพนันการเลือกตั้ง ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ร่ำรวยมักนิยมใช้ เพราะมักจะเป็นวิธีการที่ได้ผลและไม่ต้องเป็นหนี้บุญคุณใคร

3. กลวิธีการทำลายคู่แข่ง กลวิธีการทำลายผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งเป็นคู่แข่งชั้นนับตั้งแต่การฉีกโปสเตอร์หาเสียงเลือกตั้งของฝ่ายตรงข้าม การขุดคุ้ยประวัติของคู่ต่อสู้มาประจานในความชั่วร้ายเพื่อให้คนเกลียดชัง ไม่ว่าจะเป็เท็จหรือจริงก็ตาม การจัดหาเมื่อปีนรับจ้างเพื่อฆ่าหิวคะแนนของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งเป็นเรื่องที่เลวร้ายสำหรับระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก

เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องให้การคุ้มครองผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายบุคคลอย่างเอาใจจริงเอาใจจ้ง โดยถือว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องให้การคุ้มครองชีวิตเต็มที่

4. การใช้เงินซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้ง จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏนับตั้งแต่ที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยปกครองประเทศ กลวิธีในการให้ได้รับคะแนนเสียงโดยตรง การซื้อคะแนนเสียง ได้เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจ่ายเงินให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นรายบุคคลอย่างแพร่หลาย จนกลายเป็นวิธีหลักเพื่อให้ชนะการเลือกตั้งของสังคมไทยและเป็นประเพณีในเทศกาลการเลือกตั้ง ถึงกับกล่าวได้ว่าแทบไม่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดที่ได้รับการเลือกตั้งโดยปราศจากการซื้อขายคะแนนเสียง และนอกจากการซื้อขายคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว ยังมีการขายเสียงโดยซื้อขายบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่นำไปสู่การใช้เทคนิคและกลโกงต่างๆอีกด้วย

5. การเวียนเทียน หมายถึง การรับจ้างที่ได้ค่าจ้างหรือผลประโยชน์อื่นใดก็ตาม ให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งของตนเองและผู้อื่นโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายหลายๆครั้ง ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นหรือไม่ก็ตาม โดยอาจใช้หลักฐานในการแสดงตัวเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งปลอม เพื่อประโยชน์อันมิชอบของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมกันมากที่สุดโดยเฉพาะเขตเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีอิทธิพลและความสัมพันธ์อันดีกับฝ่ายข้าราชการ การเวียนเทียนจะกระทำกันอย่างโจ่งแจ้งหรือไม่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้ง โดยโอกาสที่คณะกรรมการประจำหน่วยจะช่วยการโกงได้มากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับความสนใจในการตรวจสอบหลักฐานของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและถ้าหน่วยเลือกตั้งนั้นไม่มีผู้แทนหรืออาสาสมัครของพรรคการเมืองทำหน้าที่ติดตาม สอดส่อง ดูแล และตรวจสอบในฐานะเป็นกรรมการตรวจนับคะแนนโอกาสโกงก็จะมีมากขึ้น

6. พลร่ม หมายถึง การที่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทนผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ส่วนใหญ่มักเป็นผู้รับจ้างจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองโดยมิชอบ ให้ไปแสดงตนว่าเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในนามของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอื่นๆ แล้วใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งมีส่วนคล้ายกับการเวียนเทียน

7. ไฟไฟ หมายถึง การใช้บัตรเลือกตั้งปลอม หรือบัตรเลือกตั้งที่มีการกาเครื่องหมายของผู้สมัครรับเลือกตั้งนอกหน่วยเลือกตั้งโดยมิชอบด้วยกฎหมายแล้วนำไปใส่รวมกับบัตรเลือกตั้งที่มีผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งไปแล้วในหีบบัตรเลือกตั้ง

8. บัตรผี หมายถึง บัตรเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้อื่นสามารถนำออกจากหน่วยเลือกตั้งได้ก่อนหรือระหว่างเวลาลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อสามารถทำการทุจริตได้ด้วยกลวิธีต่างๆ โดยอาจจะใช้วิธีการปลอมแปลงบัตรเลือกตั้ง ซึ่งกรรมการตรวจนับคะแนนร่วมรู้เห็นเป็นใจด้วย อาจจะปลอมแปลงบัตรเป็นจำนวนมากแล้วกระจายให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหลายคน โดยให้กาหมายเลขคู่แข่งคนสำคัญๆไว้ทุกๆคนให้มากบัตรเท่าที่จะทำได้ แล้วนำติดตัวไปยังหน่วยเลือกตั้งเมื่อมาแสดงตนและรับบัตรเลือกตั้งจริงจากเจ้าหน้าที่ประจำหน่วยเลือกตั้งแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็จะ

สับเปลี่ยนกับบัตรผี โดยเอาบัตรเลือกตั้งจริงออกมาแล้วนำเอาบัตรผีกลับมาส่งให้เจ้าหน้าที่เพื่อหย่อนใส่หีบบัตรเลือกตั้ง แล้วบุคคลเหล่านั้นก็จะเอาบัตรเลือกตั้งตัวจริงออกมาข้างนอก โดยกาหมายเลขของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอิทธิพลของตนเองไว้ทั้งหมดแล้วหมุนเวียนให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนอื่นๆ ที่ถูกซื้อตัวกระทำเช่นเดียวกันเรื่อยๆ จนหมดเวลาการลงคะแนนเลือกตั้ง นอกจากนั้นยังมีบัตร ผีจริงที่เกิดจากความบกพร่องของระบบทะเบียนราษฎร โดยเมื่อสำรวจรายชื่อของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งพบว่าบางคนเสียชีวิตไปแล้ว ก็นำบัตรประจำตัวประชาชนของบุคคลเหล่านั้นมาให้คนอื่นสวมตัวไปใช้สิทธิเลือกตั้งแทน

9. การโกงโดยวิธีนับคะแนน มักจะเกิดขึ้นระหว่างการตรวจนับคะแนนเสียงสนับสนุนของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน กรรมการตรวจนับคะแนนอาจจะพยายามเพิ่มคะแนนให้แก่ผู้สมัครที่เขาสนับสนุนโดยแกล้งทำเป็นกาผิดหมายเลขในระหว่างการตรวจนับคะแนน หรือแกล้งละเลยไม่ยอมกาคะแนนให้แก่ผู้สมัครทีมฝ่ายตรงข้าม หรืออาจแกล้งทำบัตรเสีย การโกงโดยวิธีนับคะแนน จะกระทำได้ดีต่อเมื่อหน่วยเลือกตั้งดังกล่าวนั้นจะต้องอยู่ในเขตอำเภออิทธิพลของผู้สมัครคนนั้นอย่างเต็มที่ ประชาชนโดยทั่วไปและกรรมการตรวจนับคะแนนที่เป็นกลางจะไม่กล้าโต้แย้งการทุจริตการเลือกตั้ง ที่เกิดขึ้น

ส่วนในปัจจุบัน แม้ว่ารูปแบบวิธีหาเสียงของผู้สมัครจะเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่สิ่งที่ยังคงเหลืออยู่ก็คือ การทุจริตการเลือกตั้งในรูปแบบต่างๆ อาทิ

- 1) ใช้ข้อปฏิบัติทางศาสนกิจ เช่น การเชิญชวนผู้นำศาสนา และประชาชนให้มาร่วมปฏิบัติศาสนกิจโดยมอบเงินและอาหารให้
- 2) ให้วัยรุ่นรวมตัวกันและเปิดบัญชีเงินฝากแล้วโอนเงินเข้าบัญชีครั้งหนึ่งก่อนหากได้รับการเลือกตั้งจะโอนเงินส่วนที่เหลือให้
- 3) รับซื้อข้าวเปลือกในราคาที่สูงกว่าปกติผ่านทางเจ้าของโรงสีที่เป็นพรรคพวกกัน
- 4) สาขาพรรคประชุมสมาชิกโดยจ่ายค่าตอบแทน ค่าพาหนะ ค่าอาหาร ในอัตราที่สูงเกินปกติ
- 5) ใช้ตำแหน่งหน้าที่สั่งผ่านหน่วยราชการประชุมชาวบ้านเพื่อเอื้อประโยชน์ในการหาเสียง
- 6) ตั้งเครือข่ายฐานคะแนนเหมือนแชร์ลูกโซ่แล้วแจกจ่ายเงินทองสิ่งของไปตามเครือข่าย รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการพนันต่อรอง เช่นเดียวกับการขายหวยโดยอาศัยคนเดินโพยในหมู่บ้าน ตำบล หรือซื้อขายโดยไม่ต้องจ่ายเงิน เพราะเจ้ามือได้เรียกเก็บจากผู้สมัครโดยตรงแล้ว ผู้สมัครบางคนใช้การพนันเข้าช่วย เช่น นาย ก. เป็นผู้สมัครที่มีคะแนนเสียงดี มีทางได้รับเลือกตั้ง นาย ข. คู่แข่งก็ส่งพรรคพวกเข้าไปในพื้นที่นั้น แล้วทำพนันว่า นาย ข. เป็นต่อ 3-1 หรือ 4-1 ฐานเสียงเดิมของนาย ก. ก็จะแปรพักตร์หาเสียงให้ นาย ข. ชนิดทุ่มสุดตัวจนคะแนนพลิกกลับให้ นาย ข. ชนะการเลือกตั้งได้ เพราะหัวคะแนนไปรองตามที่มีการต่อรองไว้

7) จ่ายค่าแรงงานเกินความเป็นจริง เช่น ทำงาน 1 วัน จ่ายค่าแรง 2 วัน หรืออัตราค่าจ้างปกติวันละ 120 บาท จ่าย 200 บาท เป็นต้น

8) แฝงในรูปของกองทุนหมู่บ้าน การฝึกอบรมในช่วงเลือกตั้งซึ่งจ่ายเป็นค่าตอบแทนค่าพาหนะการอบรม รวมทั้งเชิญหัวหน้าคณะของผู้สมัครซึ่งมักเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นประธานการฝึกอบรม

9) ให้เงินก้อนไว้แก่ร้านขายของ เมื่อมีคนมาซื้อสินค้าจะคิดในราคาต่ำกว่าปกติ หรือจ่ายสินค้าแล้วทอนเงินเกิน

วิทยากร เชียงกุล (2554) ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งการเลือกตั้งตำแหน่งอื่นๆมีการใช้เงินใช้ทองซื้อเสียงมากนั้น มีสาเหตุหลายประการที่ประกอบขึ้นเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทย เท่าที่เห็นชัดๆ คือ

1) การพัฒนาเศรษฐกิจในรอบ 30-40 ปี ที่ผ่านมามีการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น คนรวยรวยมากขึ้น คนจนอยู่เท่าเดิมหรือจนลง จึงมีคนประเภทที่ลงสมัคร ส.ส. แล้วใช้เงินคนละ 10-20 ล้านบาท หรือมากกว่านั้นในการหาเสียงและซื้อเสียงเป็นเรื่องธรรมดา หรือนายทุน มีพรรคที่พร้อมจะจ่ายเงินให้ ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน ค่าจ้างวันละ 100 กว่าบาท หรือน้อยกว่านั้น ดังนั้นการขายเสียง 500 บาท จึงมีความหมายสำหรับประชาชนยากจนมาก เพราะปกติเขาก็ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารและมองไม่ค่อยเห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไรจากการเลือกตั้ง ส.ส. อยู่แล้ว การขายเสียงจึงเป็นวิธีการต่อรองอย่างหนึ่งของคนจน โดยเขาไม่ตระหนักว่าในระยะยาวแล้วการต่อรองแบบนี้ยิ่งทำให้พวกเขาเสียเปรียบคนที่ซื้อเสียงเข้าไปเป็นผู้แทนเป็นรัฐบาลเพิ่มมากขึ้น

2) การพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมไม่ได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์แบบศักดินา ซึ่งรวมทั้งแบบเจ้าพ่ออุปถัมภ์ แต่กลับทำให้เข้มแข็ง ประชาชนยังถูกส่งสอนกล่อมเกลามาให้เคารพกราบไหว้คนมีอำนาจ คนมีตำแหน่ง คนรวย ที่พวกเขาเชื่อว่ามีอำนาจ มีบุญบารมีที่จะช่วยเหลือเขาได้เวลาที่เขาต้องการพึ่งพา และสามารถจะลงโทษเขาได้ถ้าเขาไม่สวามิภักดิ์ ไม่จงรักภักดี ในระบบนี้ ส.ส. ไม่ได้ใช้เงินซื้อเสียงอย่างเดียว แต่ใช้อำนาจบารมีในการผูกพันให้คนรู้จักเป็นบุญคุณ ใช้การข่มขู่ผ่านเครือข่ายหัวหน้าคณะ ซึ่งเป็นคนกว้างขวางในท้องถิ่นที่ชาวบ้านต้องรับเงินและต้องเลือกคนที่ให้เงิน ไม่ใช่เพราะอยากได้เงินอย่างเดียว หากเลือกเพราะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณหวังพึ่งพาต่อไป รวมทั้งเกรงกลัวด้วยว่าถ้ารับเงินมาแล้วไม่เลือกคนที่ให้เงิน ครอบครัวของตนหรือคนทั้งหมู่บ้านหรือหัวหน้าคณะจะถูกลงโทษ

3) ระบบข้าราชการแบบรวมศูนย์ยังคงมีอำนาจเหนือประชาชนทั่วไปมากเกินไป โดยเฉพาะในต่างจังหวัดและนอกเขตเทศบาล ทั้งทหาร ตำรวจ และมหาดไทย ยังมีอำนาจและมีอิทธิพล ส่วนใหญ่พวกเขาพร้อมจะร่วมมือกับคนที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจและทางการเมืองมากกว่าทำตัวเป็นกลางหรือเป็นที่พึ่งของประชาชน ข้าราชการยังไม่รู้สึกตัวว่าเป็นผู้กินเงินเดือนจากภาษีของ

ประชาชน ประชาชนก็รู้สึกตัวว่าตนเป็นเจ้าของประเทศ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ถูกเก็บภาษีทางอ้อม จึงไม่รู้ว่าเป็นงบประมาณมาจากภาษีของตน รัฐบาลก็ไม่ค่อยให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องจำนวนและที่มาของภาษี ประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าเป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้ข้าราชการและไม่รู้ว่ามีสิ่งเรียกว่าของหลวง ที่แท้จริงคือเงินภาษีของประชาชน เช่น คนจำนวนมากใช้น้ำ ใช้ไฟฟ้า ใช้อุปกรณ์ของทางราชการต่างๆ อย่างฟุ่มเฟือย เพราะคิดว่าเป็นของหลวง ไม่ใช่ของตน

4) การพัฒนาเศรษฐกิจสมัยใหม่สร้างค่านิยมที่นับถือยกย่องเงินและการบริโภคเป็นพระเจ้า เงินกลายเป็นเป้าหมายในชีวิต กระบวนการได้มาของเงินไม่สำคัญขอให้ได้มาเป็นใช้ได้ คนจำนวนมากไม่น้อยรู้สึกว่าการซื้อขายเสียงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจแนวนี้ การพัฒนาแบบนี้ทำให้คนไม่ได้นับถือความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้นับถือหลักการและอุดมการณ์ประชาธิปไตยหรือความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่ชาวบ้านหรือนักการเมืองจะซื้อขายเสียงเท่านั้น แต่ข้าราชการหลายหน่วยงานก็ประจบสอพลอ วังเต็นซื้อตำแหน่ง พ่อค้า นักธุรกิจก็จ่ายเงินวังเต็นให้ข้าราชการ เวลาต้องการผลประโยชน์ทางธุรกิจ

5) การจัดการศึกษาที่เน้นระบบท่องจำ การเชื่อฟังครู อาจารย์และตำรา ได้แต่สร้างคนที่มีความรู้สามัญและความรู้ทางวิชาชีพ แต่ไม่สร้างคนที่รู้จักการคิดวิเคราะห์ มีความนับถือตนเอง ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง คนไทยถึงจะได้เรียนหนังสือมากขึ้น ก็ยังคิดและมีค่านิยมไม่แตกต่างจากเดิม คือชอบทำตามกระแสส่วนใหญ่ในสังคมเพื่อเอาตัวรอดไปวันๆ มากกว่าที่จะทำเพื่อการมองการณ์ไกลหรือเพื่อหลักการ

หลักการของระบบอุปถัมภ์ที่นำไปสู่การทุจริตการเลือกตั้ง

โดยทฤษฎีระบบอุปถัมภ์จะมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีชนชั้นและทฤษฎีอุปถัมภ์ยอมรับกันในโครงสร้างอำนาจดังกล่าว แนวคิดและทฤษฎีระบบอุปถัมภ์ มีดังนี้

- 1) มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างนายหรือผู้อุปถัมภ์และลูกน้อง หรือผู้รับการอุปถัมภ์ที่มีความสนิทสนมซิดชอบกันมากที่สุด และค่อยๆ ห่างออกไปจนเป็นลูกน้องที่ไม่มีความสนิทด้วย โดยนายจะให้ความสนิทสนมเป็นพิเศษมากกว่าลูกน้องคนอื่น
- 2) ลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปแนวตั้ง (Vertical)
- 3) ให้ความสำคัญที่ตัวบุคคล (Personal) มากกว่าหลักการ (Principle)
- 4) มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันลักษณะต่างตอบแทน
- 5) เป็นระบบที่มีการทุจริต คอร์รัปชัน (Corruption) แฝงอยู่
- 6) ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างนายกับลูกน้องมีความเปราะบางขาดความจริงใจและเปลี่ยนแปลง มีการเลือกผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ อำนาจ และความมั่งคั่ง
- 7) มีการสร้างระบบอุปถัมภ์ย่อยขึ้นในระบบ

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้ได้รับอุปถัมภ์ที่เป็นกลไกของความสัมพันธ์ในลักษณะที่บุคคลหนึ่งมีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (ผู้อุปถัมภ์) ที่ใช้อิทธิพลและทรัพยากรของตนในการช่วยปกป้องคุ้มครองหรือให้ผลประโยชน์หรือทั้งสองอย่างแก่บุคคลที่มีสถานภาพต่ำกว่า (ผู้รับอุปถัมภ์) ผู้ซึ่งจะต้องตอบแทนโดยการให้การสนับสนุน ความช่วยเหลือ ตลอดจนการให้บริการผู้อุปถัมภ์

ในสถานะของการตอบแทนซึ่งกันและกัน แต่ฝ่ายต่างเสนอบริการที่มีค่าต่อกันและกัน แม้ว่าผู้อุปถัมภ์จะได้ประโยชน์มากกว่าในความสัมพันธ์นี้ และคุณสมบัตินี้เองที่ชี้ให้เห็นว่าควรแยกความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ออกจากความสัมพันธ์ที่มีการใช้อำนาจบังคับอย่างแท้จริง ออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เป็นทางการที่เชื่อมโยงบุคคลที่มีสถานภาพต่างกันด้วยเช่นกัน ผู้อุปถัมภ์อาจมีอำนาจในการบังคับขู่เข็ญและอาจมีอำนาจตามตำแหน่งทางราชการ แต่ถ้าอำนาจที่สามารถสั่งการได้เพียงพอในอันที่จะก่อให้เกิดการเชื่อฟัง ความจำเป็นที่ต้องมีผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ที่ต้องการตอบแทนซึ่งกันและกันก็หมดไป โดยลักษณะนี้ผู้อุปถัมภ์จะดำเนินการในสถานการณ์ที่บรรทัดฐานของชุมชนและฉันทานุมัติเรียกร้องให้มีการต่อรองและตอบแทนซึ่งกันและกันในระดับหนึ่ง ระบบอุปถัมภ์ก็จะเกิดขึ้นเมื่อเกิดความไม่สมดุลของอำนาจ

เงื่อนไขที่จะช่วยจำแนกความแตกต่างของลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ คือ ความไม่เท่าเทียมของความสัมพันธ์ส่วนตัว ปัจจัยทั้งหลายนี้จะเห็นชัดในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของที่ดินที่มีสถานภาพสูง และผู้เช่าหรือลูกไร่ เป็นความสัมพันธ์ที่อาจจะถือเป็นตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ความไม่สมดุลกันในการแลกเปลี่ยนระหว่างคู่สัมพันธ์ 2 ฝ่าย ที่แสดงและสะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียมในแง่ของทรัพย์สิน อำนาจ และสถานภาพ ผู้อุปถัมภ์ในที่นี้คือใครก็ตามที่เข้าไปมีส่วนในการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่ากันที่ผู้รับอุปถัมภ์ไม่สามารถตอบแทนได้เต็มที่ การติดหนี้บุญคุณได้ผูกมัดตนไว้กับผู้อุปถัมภ์ ความไม่สมดุลของการตอบแทน ผู้อุปถัมภ์อยู่ในฐานะที่จะช่วยเพียงอย่างเดียวในด้านสินค้าและบริการเพื่อยังชีพและการกินดีอยู่ดี ตัวอย่างเช่น บ่อยครั้งที่เจ้าของที่ดินรายใหญ่ในท้องถิ่นคือผู้ให้การปกป้องคุ้มครองความมั่นคง การมีงานทำการติดต่อสื่อสาร การคมนาคม หรือการศึกษา และอาหารการกินในยามยาก บริการเหล่านี้มีความสำคัญมากทำให้ผู้เช่านาหรือลูกไร่ต้องพึ่งพาผู้อุปถัมภ์เป็นอย่างมาก คือ การเพิ่มขึ้นของราคาจะไม่มีผลให้การพึ่งพาลดลง การเป็นผู้ผูกขาดในการควบคุม สิ่งที่สำคัญในการยังชีพทำให้ผู้อุปถัมภ์คือผู้อยู่ในฐานะจะเรียกร้องความร่วมมือจากผู้รับอุปถัมภ์ได้อย่างเต็มที่

ระบบอุปถัมภ์ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหาคะแนนเสียงในชนบท ผู้รับอุปถัมภ์ในทางการเมืองมักจะถูกพรรคการเมืองใช้เป็นหัวคะแนนโดยอาจให้ผลตอบแทนแก่ผู้รับอุปถัมภ์ เช่น การให้สัญญาในการปฏิรูปที่ดินเพื่อแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นกระบวนการทางการเมืองของมวลชนที่ได้รับการจัดตั้งจากเบื้องบน เชื้อโยงจนถึงท้องถิ่น ซึ่งพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่ใน

รัฐสภานั้น ประชาชนบางกลุ่มไปใช้สิทธิเนื่องจากตระหนักในการทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเองต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่ประชาชนบางกลุ่มไปใช้สิทธิเนื่องจากเป็นการตอบสนองบุคคลที่เป็นผู้อุปถัมภ์ที่ได้สัญญาว่าจะให้หรือให้ในสิ่งที่ประชาชนกลุ่มนั้นต้องการในลักษณะแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่นำไปสู่การทุจริตการเลือกตั้ง

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาทฤษฎีหนึ่งที่พยายามอธิบายถึงการกระทำของปัจเจกแต่ละคนว่าสามารถสร้างสังคมได้อย่างไร ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเริ่มต้นในระดับบุคคลหรือปัจเจก แต่มุ่งทำการอธิบายระบบสังคม ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนนี้มีผู้นิยมชมชอบยึดถือเป็นแนวทางการอธิบายทางพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคมอยู่ไม่น้อย ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งจะมองรวมถึงว่าพฤติกรรมใดๆ ของบุคคลเป็นผลมาจากการแลกเปลี่ยน ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ทุกอย่างที่ไม่ใช่เพียงแต่จะเกิดขึ้นในความสัมพันธ์แบบการค้าเท่านั้น แม้แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน หรือสมาชิกในครอบครัวที่ใกล้ชิดกันก็มีลักษณะของการแลกเปลี่ยนทางสังคมได้ ทั้งนี้เพราะรางวัลผลตอบแทนต่างๆ ที่มนุษย์แสวงหานั้นสามารถได้มาจากการปฏิสังสรรค์ทางสังคมในฐานะที่เป็นการแลกเปลี่ยนทางสังคม

การปฏิสังสรรค์ เช่น การแลกเปลี่ยนในระยะเริ่มแรกอาจจะไม่จำเป็นที่จะต้องมีการติดต่อฐานร่วมกัน แต่เพื่อให้ความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนสามารถดำเนินต่อไปได้ บุคคลจะต้องยึดถือเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการแลกเปลี่ยน นั่นคือ บุคคลจะต้องปฏิบัติตามพันธะข้อผูกพันตามบรรทัดฐานของการถ้อยที่ถ้อยอาศัย ทั้งนี้ก็เป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนที่ว่าบุคคลให้บริการเป็นรางวัลแก่ผู้อื่น ก็เท่ากับทำให้ผู้อื่นถูกผูกมัดอยู่กับตนเหมือนข้อผูกมัดเป็นหนี้บุญคุณกัน และเพื่อจะลดข้อผูกมัดนั้นๆ บุคคลผู้ให้บริการที่เป็นรางวัลนั้นจะต้องพยายามทำให้ผลประโยชน์ตอบแทนกลับคืนแก่บุคคลที่ให้รางวัลตนบ้างเช่นเคย ซึ่งหากบุคคลทั้งสองเห็นถึงคุณค่าหรือประโยชน์จากสิ่งที่ได้รับซึ่งกันและกันแล้ว ทั้งคู่ก็มีแนวโน้มที่จะให้บริการที่เป็นรางวัลของตนเพื่อจูงใจอีกฝ่ายหนึ่งด้วย

จึงสรุปว่า การแลกเปลี่ยนจะต้องอยู่บนพื้นฐานและหลักการของผลประโยชน์ ค่าตอบแทนและคู่ของการปฏิสังสรรค์ทั้งสองฝ่าย ว่า

- 1) เขาต้องการอะไร เรามีให้เขาหรือไม่ หรือทั้งคู่รู้สึกถึงความต้องการของคู่กรณี
- 2) ทั้งคู่มีความต้องการที่ตรงกัน การแลกเปลี่ยนจึงเกิดขึ้น
- 3) พยายามตั้งข้อเรียกร้องรางวัลจากคู่กรณี ถ้าผู้ให้ให้ไปแล้วไม่มีการแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นนั้นหมายความว่า ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนใช้ไม่ได้ในทันที

หลักเกณฑ์การเลือกตั้ง

หลักเกณฑ์การเลือกตั้งที่เป็นกฎเกณฑ์กติกาทางสังคมและให้การยอมรับโดยทั่วไป จะต้องประกอบด้วยหลักการการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม ต้องมีหลักการดังต่อไปนี้

1) หลักแห่งการอิสระการเลือกตั้ง (Freedom of election) ซึ่งหมายความว่า การเลือกตั้งจะต้องเป็นไปอย่างอิสระเสรี ปราศจากการขู่บังคับ การให้อำนาจสินจ้าง การตกลอยอยู่ภายใต้ อิทธิพลใดๆ ซึ่งหมายความว่า จะต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องคอยติดตามและดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี และรัฐเองจะต้องไม่กดขี่หรือจ้างวาน หรือใช้อิทธิพลหรือบังคับให้ราษฎรเลือกตั้ง เป็นการออกเสียงเลือกตั้งที่ปราศจากการกระทำใดๆ ที่เป็นเหตุให้การเลือกตั้งถูกบิดเบือนไป จากเจตจำนงที่แท้จริงของผู้ออกเสียงเลือกตั้ง

2) หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Period election) หมายถึง การจัดให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบ เปรียบเทียบ ทบทวน แก้ไข และให้โอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองว่าได้เป็นไปตามมติของมหาชนหรือไม่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนตัวผู้ปกครองอย่างสันติวิธี

3) หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง หรือการเลือกตั้งที่ยุติธรรม (Genuine election) หมายถึง การดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ตามตัวบทกฎหมาย และเจตนารมณ์ของ กฎหมาย ปราศจากการทุจริต คดโกง ด้วยรูปแบบต่างๆ จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นรัฐ ผู้จัดการเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง หรือบุคคลอื่นโดยการจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเลือกตั้งให้ได้มากที่สุด รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านการเลือกตั้งได้ หาก การเลือกตั้งนั้นไม่เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมอย่างแท้จริง

4) หลักการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเป็นการทั่วไป (Universal suffrage) หมายถึง การให้สิทธิการเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่มีกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพิเศษ อันเนื่องมาจากเพศ ผิว สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม เงื่อนไขข้อนี้ก็เนื่องจากเหตุผลที่ว่าเมื่อ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิเลือกตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่แทนตน ตราบใดที่ผู้นั้นไม่ขาดคุณสมบัติบางประการตามที่แต่ละประเทศกำหนดไว้ ซึ่งคุณสมบัติในการมีสิทธิเลือกตั้งมักจะคำนึงถึงคุณสมบัติที่สำคัญ 7 ประการด้วยกัน คือ อายุ ความเป็นพื้นเมือง การมีถิ่นที่อยู่ การรู้หนังสือ คุณสมบัติเกี่ยวกับความประพฤติ เช่น ถ้าเคยถูกลงโทษความผิดร้ายแรงก็ไม่มีสิทธิเลือกตั้ง คุณสมบัติเกี่ยวกับสภาพสมบูรณ์ทางด้านจิตใจ และคุณสมบัติเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคม บางประการ

5) หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal suffrage) หมายความว่า บุคคลทุกคนควรมีน้ำหนักเสียงเท่ากันไม่ว่าเขาคนนั้นจะมีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ต่างกันอย่างไรก็ตาม ดังนั้น ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่งจึงควรมีคะแนนเสียงเพียง 1 คะแนนเท่ากันทุกคน (one man one vote)

6) หลักการลงคะแนนลับ (Secret vote) หมายถึง การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน เป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด เป็นเอกสิทธิ์ที่จะได้รับการปกป้อง พิทักษ์ โดยการออกเสียงลับผู้ที่ออกเสียงโดยไม่ต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม

7) ความมีกติกาที่แน่นอน การเลือกตั้งจะต้องมีกติกาที่แน่นอน มิใช่แล้วแต่ใจของผู้จัดการเลือกตั้งหรือผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง กติกาที่แน่นอนต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวทั่วประเทศหรือทุกเขตเลือกตั้ง เช่น มีการกำหนดวัน เวลา เดียวกัน การกำหนดให้ผู้ใช้สิทธิต้องแสดงเอกสารประจำตัวเหมือนกัน

8) ความสะดวก ผู้จัดการเลือกตั้งต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง เช่น หน่วยเลือกตั้งต้องไม่ไกลเกินไป กติกาเลือกตั้งต้องไม่ซับซ้อนเกินไป

9) ความรู้ของผู้ออกเสียง ผู้ใช้สิทธิออกเสียงควรรู้ว่าการเลือกตั้งครั้งนั้นๆมีความหมายว่าอย่างไร ก่อให้เกิดผลหรือการเปลี่ยนแปลงใดๆได้หรือไม่ อย่างไร ผู้สมัครเป็นใคร สังกัดพรรคหรือกลุ่มใดหรือไม่ นโยบายหรืออุดมการณ์อย่างไร ประวัติเป็นอย่างไร

10) การเลือกตั้งโดยตรง การเลือกตั้งที่แท้จริงในระบอบประชาธิปไตยคือการเลือกตั้งที่เคารพเสียงของประชาชนโดยตรง ประชาชนชอบอะไร เลือกใคร เกิดผลตามเสียงข้างมากนั้น โดยไม่ต้องมีการเลือกผู้อื่น ไปตัดสินใจกันเป็นรอบๆ อีกที

สรุป แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้ง มีองค์ประกอบที่สำคัญสองส่วนด้วยกัน คือ คน และระบบการเลือกตั้ง ดังนั้นถ้าเราจะแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งโดยละเอียดอีกปัญหาหนึ่งคงจะเป็นไปไม่ได้ การที่เราจะเพ้อฝันว่าจะสร้างให้คนทุกคนในสังคมเป็นคนดีคงจะเป็นฝันที่เกินจริง ดังนั้น ผลสุดท้ายจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเอาระบบมาเป็นเครื่องมือเพื่อที่จะควบคุมพฤติกรรมของคนดีให้อยู่ในกฎเกณฑ์กติกาบ้านเมือง แต่การควบคุมพฤติกรรมของคนนั้น คงไม่ใช่เป็นการสร้างกติกาของระบบเพียงอย่างเดียวแต่เราต้องมองดูถึงผลการบังคับใช้เช่นกัน

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน

อำนาจหน้าที่หลักที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการควบคุมการเลือกตั้งให้เป็นสุจริตและเที่ยงธรรม คือ การสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 236 (5)) ดังนี้

1. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550
2. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550
3. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550

4. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ. 2550
5. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

การสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีหลักเกณฑ์และวิธีการสืบสวนสอบสวนตามที่กฎหมายกำหนดเป็นการเฉพาะที่แตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป โดยการสอบสวนคดีอาญาจะต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด การดำเนินคดีอาญาเป็นระบบกล่าวหา การสอบสวนจะเริ่มเมื่อมีการร้องทุกข์ของผู้เสียหายหรือคำกล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาจะต้องรับฟังโดย “ปราศจากสงสัย” แต่การสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้งเป็นทั้งระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนรวมกัน การสืบสวนสอบสวนจะเริ่มจากการที่มีผู้ร้องเรียนหรือเมื่อปรากฏหลักฐานว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้ ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานไม่ถึงเคร่งครัด ดังเช่นคดีอาญา กล่าวคือ ให้ได้ข้อเท็จจริงเพียง “มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง” เท่านั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 7 (คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 7 คดีหมายเลขแดงที่ 1616/2552) วินิจฉัยว่า ในการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครคนใดนั้นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ว่า “มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า” การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จึงไม่ถึงกับต้องเป็นพยานหลักฐานที่แน่นแฟ้นโดยปราศจากข้อสงสัยเหมือนเช่น คดีอาญา

การสืบสวนสอบสวน กรณีมีการกระทำความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือผู้ที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 236 (5) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 10 (10) และมาตรา 24 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตรา 103 มาตรา 104 มาตรา 116 มาตรา 122 และมาตรา 133 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554 มาตรา 96 และมาตรา 104 โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจทำการสืบสวนสอบสวนได้ ทั้งกรณีที่มีผู้ร้องคัดค้านการเลือกตั้ง และกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งพบเหตุซึ่งเรียกว่า “กรณีความปรากฏ” ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 238 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทำการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลัน เมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีการคัดค้านว่า การเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือคัดค้านว่าการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปโดยไม่ถูกต้อง หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(2) เมื่อปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า ก่อนได้รับเลือกตั้งหรือสรรหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดกระทำการใดๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับการเลือกตั้งหรือสรรหาโดยไม่สุจริต โดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไปโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองหรือพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ในกรณีที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น มีเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งจำนวนมาก คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีอำนาจแต่งตั้งบุคคล คณะบุคคล เพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ มาตรา 14 และมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2550 มาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 และมาตรา 96 มาตรา 97 มาตรา 106 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ดังนั้นเพื่อให้การสืบสวนสอบสวนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงกำหนดให้มีระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและผู้เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งยังคงมีอำนาจยกเว้นการปฏิบัติตามระเบียบหรือดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือสั่งการเป็นอย่างอื่นแตกต่างจากข้อกำหนดในระเบียบได้ ทั้งนี้ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดเป็นเพียงกรอบแนวทางปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนที่กำหนดให้ผู้ที่มีหน้าที่ทำการสืบสวนสอบสวนตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมอบหมายใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเท่านั้น มิได้มีสถานะภาพเป็นวิธีพิจารณาความเลือกตั้งแต่อย่างใด โดยศาลฎีกาได้มีคำสั่งที่ 5019/2551 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2551 สรุปความว่า ระเบียบดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดขั้นตอนการนำเสนอสำนวนให้ผู้เกี่ยวข้องได้พิจารณาก่อนการเพื่อความสะดวกแก่ผู้ร้อง (คณะกรรมการการเลือกตั้ง) ในการพิจารณาและวินิจฉัย ดังนั้น แม้ไม่มีการเสนอสำนวนพร้อมความเห็นตามลำดับขั้นที่ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดกำหนดก็ไม่มีผลทำให้สำนวนการสืบสวนสอบสวนที่ดำเนินการมาทั้งหมดเสียไป กระบวนการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยของผู้ร้องจึงชอบแล้ว

กรณีการสืบสวนสอบสวนตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวนั้น เคยมีผู้โต้แย้งเป็นปัญหาข้อกฎหมายว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนไม่ชอบด้วยระเบียบ โดยอ้างว่าผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องคัดค้านจึงทำให้การสืบสวนสอบสวนไม่ชอบ โดยมีประเด็นข้อกฎหมายว่า กรณีผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องคัดค้านผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านและทำการสืบสวนสอบสวน และเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว กรณีเช่นนี้การสอบสวนจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และคณะกรรมการการเลือกตั้งจะมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องดังกล่าวหรือไม่ กรณีนี้ศาลอุทธรณ์ภาค 4 มีความเห็นสรุปได้ว่า เมื่อความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามคำร้องคัดค้านว่า ผู้ถูกร้องคัดค้านกระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีสิทธิดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงได้ ไม่ว่าจะมีการร้องคัดค้านการเลือกตั้งหรือไม่ ตามมาตรา 238 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยประกอบ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 ซึ่งหมายความว่า แม้ผู้ร้องจะไม่มีสิทธิร้องคัดค้าน แต่หากความปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง และมีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามี การกระทำความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งก็สามารถทำการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาดได้ (ศาลอุทธรณ์ภาค 4 คดีหมายเลขแดงที่ 1103/2553 ลงวันที่ 30 เมษายน 2553)

การสืบสวนและการสอบสวน แม้ในทางวิชาการจะมีความหมายและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติการสืบสวนและการสอบสวนเป็นกระบวนการที่ต้องปฏิบัติควบคู่กันไป และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะในการสืบสวนสอบสวนคดีเลือกตั้ง การแสวงหาข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐานนั้น ค่อนข้างประสบปัญหายุ่งยากในการสอบสวนพยานบุคคล บางครั้งไม่มีพยานมายืนยันการกระทำผิดได้ เนื่องจากพยานเกรงกลัวอิทธิพลที่จะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของพยานและครอบครัว การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเลือกตั้ง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้พยานหลักฐานจากการสืบสวนมาประกอบการพิจารณาด้วย เช่น ข้อมูลจากการรายงานของชุดป้องกันปราบปรามหาข่าว เป็นต้น ดังนั้น รัฐธรรมนูญและกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จึงใช้คำว่า “สืบสวนสอบสวน” เป็นวลีเดียวกันไม่แยกจากกัน เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายและระเบียบซึ่งใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาด การกระทำความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้งจึงขอทำความเข้าใจถ้อยคำที่สำคัญ ดังนี้

“ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อ” หรือ “ความปรากฏ” หมายความว่า มีการกระทำหรือมีหลักฐานอันควรเชื่อ หรือน่าเชื่อว่ามี การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการสืบสวนสอบสวนกรณีความปรากฏดังกล่าวนี้ จะต้องมิพยานหลักฐานพอสมควร

ให้เชื่อได้ว่ามีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องเพียงพอที่จะทำการสืบสวนสอบสวนต่อไปได้ด้วย จึงจะเป็นเหตุให้มีการสืบสวนสอบสวนกรณีความปรากฏมิใช่กรณีอ่านพบในหนังสือพิมพ์หรือฟังจากคนอื่นเล่าสืบต่อกันมา ซึ่งกรณีเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นความปรากฏ

“มีหลักฐานอันควรเชื่อ” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 103 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 96 มาตรา 97 หมายความว่าพยานในความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น รับฟังเพียงมีหลักฐานอันควรเชื่อเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานโดยปราศจากข้อสงสัย ดังเช่น คดีอาญา คณะกรรมการการเลือกตั้งก็สามารถวินิจฉัยชี้ขาดได้

“เว้นแต่ความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรมดังกล่าวหรือการฝ่าฝืนมาตรา 57 มิได้เกี่ยวข้องกับผู้ที่ได้รับเลือกตั้งหรือมิได้เป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้นั้นได้รับเลือกตั้ง” ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 97 และ “ในกรณีที่ผลการสืบสวนสอบสวนปรากฏว่าการเลือกตั้งในหน่วยเลือกตั้งใดหรือเขตเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นยังไม่มีเหตุที่จะต้องให้มีการเลือกตั้งใหม่ เพราะไม่มีเปลี่ยนแปลงผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจมีคำสั่งให้ยุติเรื่องก็ได้” ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 116 ซึ่งบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าว เป็นการให้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยชี้ขาดให้ยุติเรื่องหรือยกคำร้องได้

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอ

การศึกษาการเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการศึกษาครั้งนี้มีผลต่อการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ทั้งในด้านการสืบสวนสอบสวน การแสวงหาพยานหลักฐาน การรู้เท่าทันกระบวนการซื้อสิทธิขายเสียง และกระบวนการกระทำผิดในการเลือกตั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจาก แนวความคิดทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนที่จะเป็นประโยชน์กับสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง

การสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับการทุจริตการเลือกตั้ง การซื้อสิทธิขายเสียง ในปัจจุบันยังมี ปัญหาข้อขัดข้องหลายประการที่ทำให้การสืบสวนสอบสวนไม่ได้ตัวผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง มาลงโทษได้เท่าที่ควร โดยข้อขัดข้องที่ทำให้การสืบสวนสอบสวนไม่เป็นไปตามหลักที่ถูกต้องเนื่องจาก ปัญหาด้านบุคคลากรขาดความมุ่งมั่นด้านการสืบสวนสอบสวน ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ปัญหา การเกรงกลัวต่ออิทธิพล ปัญหาข้อขัดข้องที่เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้กระทำทุจริตการเลือกตั้งมิได้ถูกลงโทษหรือตัดสิทธิทางการเมือง ซึ่งจากการศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวความคิดทางวิชาการเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน ผลการศึกษาวิจัยประเด็นการซื้อสิทธิขายเสียง กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง รวมถึง ตัวอย่างคำพิพากษาต่างๆ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

4.1 ปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง

การทุจริตเลือกตั้งตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา พ.ศ.2550 ที่ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใด กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือ ผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ด้วยวิธีการ 1) จัดทำให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด 2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือ ประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด คณะกรรมการการเลือกตั้งผู้มีอำนาจต้องเข้าไปดำเนินการ เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งตัดสิทธิผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เพื่อไม่ให้เข้าสู่ในการบริหารประเทศซึ่งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วย

การสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 กำหนดการสืบสวนสอบสวนคือการแสวงหา หรือการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน โดยขั้นตอนประกอบด้วย การยื่นคำร้อง การพิจารณา รับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน การพิจารณาสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนกรณีความปรากฏหรือปรากฏ หลักฐาน การสืบสวนสอบสวน การสืบสวนสอบสวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิก วุฒิสภาก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง (กรณีทีคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐาน เสร็จแล้ว ให้รายงานการสืบสวนสอบสวนเสนอเลขาธิการเพื่อจัดทำความเห็นแล้วเสนอต่อ คณะกรรมการการเลือกตั้ง) การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่น คำร้องต่อศาลการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การจัดทำ คำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์การพิจารณาและวินิจฉัย คดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์ศาลฎีกา

4.2 ปัญหาด้านการสอบสวน

4.2.1 กรณีการสอบสวนที่ไม่ถูกต้อง พนักงานสอบสวนขาดความชำนาญขาดเทคนิค ในการสืบสวน หรือขาดทักษะในวินิจฉัยข้อเท็จจริงกับข้อกฎหมายที่เป็นเรื่องยาก หรือขาดการมีส่วนร่วม จากองค์กรอื่นๆ หรือภาคประชาชนในการสืบสวนหาข่าวในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเลือกตั้ง

4.2.2 กรณีการสอบสวนที่ล่าช้า เกิดจากปัญหาหลายด้าน เช่น ความไม่สะดวกในการ เดินทางไปร้องคัดค้านที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด การสอบสวนและ การรวบรวมพยานหลักฐานไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ซึ่งเกิดจากเหตุหลายประการ อาทิ เหตุจากปัญหา ความล่าช้าของระบบราชการ และเหตุจากปัญหาความล่าช้าของการรวบรวมพยานหลักฐานจาก หน่วยงานอื่น รวมถึงปัญหาพยานไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสืบสวนสอบสวนเพราะกลัว ผู้มีอิทธิพล

4.2.3 กรณีการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้สมัคร ผู้ใกล้ชิด มีความสนิทสนมกับ พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงสามารถขอข้อมูลการร้องคัดค้าน รวมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ กับบุคลากรได้

4.2.4 กรณีเหตุล่าช้าในขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เกิดจากปัญหาผู้ร้องหลาย ทำให้ต้อง แยกสำนวนในการสืบสวนสอบสวนส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ทำให้เกิดปัญหาว่าพยานหลักฐาน กระจัดกระจายไม่รวมอยู่ในสำนวนเดียวกัน จึงทำให้การสืบสวนสอบสวนขาดความต่อเนื่องและล่าช้า

3.2.5 ปัญหาในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน พบว่า พยานให้การกลับไปกลับมา อีกทั้งพยานหลักฐานหายากเนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพล

3.2.6 ปัญหาการขาดความรู้ความสามารถหรือความบกพร่อง พบว่า พนักงานสืบสวน สอบสวนยังขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิค ในการสืบสวนสอบสวนพยาน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพนักงานใหม่ยังขาดประสบการณ์และความรู้

4.3 ปัญหาด้านการดำเนินคดี

การสรุปสำนวนเพื่อเสนอคดีต่อศาล มีกรณีศาลยกคำร้องเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพยานหลักฐานกระบวนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนยังไม่มี ความชัดเจนเท่าที่ควร หรือการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ระยะเวลาการยื่นคำร้องและคำคัดค้าน การลำดับเหตุการณ์ การสืบพยานเพิ่มเติมของฝ่ายผู้ร้องและคัดค้าน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยด้านการดำเนินคดีที่สำคัญ

3.4 ปัญหาด้านบุคลากร

1) บุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เนื่องจากคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งมากขึ้น มีกลยุทธ์ที่แนบเนียนขึ้น และมีพัฒนาการ ในรูปแบบวิธีการซื้อเสียงใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น

2) บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญ ขาดทักษะและเทคนิคในการสืบสวนสอบสวน ขาดประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนผู้กระทำผิด

3) ขาดความร่วมมือจากประชาชนในท้องที่ เนื่องจากไม่ยุ่งเกี่ยวกับและเกรงกลัวอิทธิพลของผู้สมัครและพรรคพวก

4.5 ปัญหาด้านการทุจริตเลือกตั้ง

จากการศึกษาเอกสารและรายงานวิชาการต่างๆ ของนักวิชาการ สรุปปัญหาการทุจริตเลือกตั้งกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ปี 2554 ในเขตกรุงเทพมหานคร ไว้ดังนี้

4.5.1 ปัญหาในการทุจริตการเลือกตั้ง ปัจจัยที่สำคัญ คือ นักการเมืองแต่ละคนมุ่งหวังอยากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือที่จะนำเอาตำแหน่งทางการเมืองมาดักดวงผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง แรงจูงใจ ที่ทำให้นักการเมืองทุจริตการเลือกตั้งเพราะการเลือกตั้งสามารถนำไปสู่การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ของรัฐ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือผลประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติ

4.5.2 รูปแบบการทุจริตเลือกตั้ง การทุจริตเลือกตั้งมียุทธศาสตร์การทุจริตของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งจะให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรที่อยู่ในระดับล่าง ได้แก่ เขตชุมชนแออัด ชุมชน มากกว่าเขตเมือง และพื้นที่หมู่บ้านจัดสรร การทุจริตในการเลือกตั้งใช้รูปแบบพื้นฐาน คือ การแจกเงินโดยผ่านระบบหัวคะแนนในพื้นที่ที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อคนในพื้นที่ นอกจากการใช้เงินโดยผ่านหัวคะแนนแล้วยังมีวิธีการอื่นๆ คือการนำโครงการต่างๆ เข้าไปสู่ชุมชนโดยนำเสนอเป็นโครงการของรัฐบาล

4.5.3 บุคคล องค์กร สถาบัน ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต การทุจริตการเลือกตั้งเริ่มมาจากตัวบุคคลมากกว่าองค์กรหรือสถาบัน การทุจริตจะเริ่มจากผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งผ่านระบบหัวคะแนนและนำไปสู่ประชาชน

4.5.4. การร่วมมือระหว่างประชาชน นักการเมือง ข้าราชการในการป้องกันการทุจริต การเลือกตั้ง บทบาทของประชาชนที่จะร่วมมือในการป้องปรามการทุจริตมีน้อย ในทางตรงกันข้าม ประชาชนจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทุจริตเสียเอง

4.5.5 กระบวนการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการป้องปราม ลงโทษ การทุจริต การเลือกตั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลาง ในประเด็นปัญหานี้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ของกรุงเทพมหานครยังไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนคณะกรรมการบางส่วนไม่ให้ความสำคัญในการ ป้องปราม ลงโทษการทุจริตเลือกตั้งทั้งในระดับจังหวัดและ

4.5.6 ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาทุจริตการเลือกตั้งที่เป็นรูปธรรมในอนาคต

- 1) แก้ไขบุคลากรในการที่เข้ามาทำงานเป็นกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการ การเลือกตั้งประจำจังหวัด ต้องมีความเป็นกลาง
- 2) ต้องเอาจริงในเรื่องการลงโทษนักการเมืองด้วยการทำให้ใบเหลืองใบแดงทำให้เกิดความเกรงกลัวที่จะทำการทุจริต
- 3) ควรมีการปรับปรุงหน่วยสืบหาข่าวของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ใน ปัจจุบันไม่สามารถทำงานในเชิงรุกได้ ทำงานล่าช้า ไม่โปร่งใส ไม่เป็นกลาง
- 4) ควรจัดทำรายชื่อผู้สมัครที่อาจจะกระทำการทุจริต โดยทำเป็นบัญชีรายชื่อ ของผู้ต้องสงสัยเป็นพิเศษและมีการติดตามอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง
- 5) การประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควรเน้นในเรื่องการทุจริต เลือกตั้งให้เป็นวาระแห่งชาติ

4.6 ข้อเสนอแนะ

4.6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษาพบว่า การสืบสวนขอเจ้าหน้าที่สืบสวนของสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีข้อบกพร่องหลายประการ อาทิ การสอบสวนล่าช้าในเรื่อง กระบวนการปฏิบัติ ไม่เป็นธรรม ไม่ถูกต้อง พนักงานขาดความรู้ความสามารถ ดังนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงควรกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการอบรม สัมมนา ให้ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการสืบสวนสอบสวน เทคนิคการสืบสวนสอบสวน กฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ปัญหาต่างๆ ในกระบวนการสืบสวนสอบสวนให้กับบุคลากรให้มากขึ้น และต่อเนื่อง รวมไปถึงการ กำหนดนโยบายให้ประชาชนในทุกพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ มากขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกทางการเมืองรวมถึงสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง

2. ควรมีการทำงานในเชิงรุก โดยการสร้างเครือข่ายให้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่สืบสวน หาข่าวเกี่ยวกับการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งในพื้นที่ทุกพื้นที่และรายงานข่าวให้สำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งได้อย่างรวดเร็ว

4.6.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

1. ออกกฎหมายหรือมาตรการการคุ้มครองพยานเหมือนพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 กรณีมาเป็นพยาน/มาให้ถ้อยคำกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพ และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่แจ้งเหตุเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังไม่มีกฎหมายในลักษณะคุ้มครองพยานเหมือนเช่นคดีอาญา หรือออกกฎหมายให้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 ไปใช้บังคับกับคดีเลือกตั้งโดยอนุโลม

2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรพัฒนาในเรื่องการฝึกอบรมให้ความรู้กับบุคลากรให้มากขึ้น โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการสืบสวนสอบสวนจากหน่วยงานต่างๆ มาเป็นวิทยากรเพื่อชี้แนะแนวทาง หรือเทคนิคต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดทำแนวปฏิบัติในกรณีที่เป็นประเด็นปัญหาหระหว่างคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้งและคำพิพากษาของศาลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยรวบรวมไว้ทุกปีเพื่อให้บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ใช้ศึกษาต่อไป

3. ควรเสนอให้มีการจัดตั้งศาลชำนาญพิเศษเกี่ยวกับคดีเลือกตั้งในการพิจารณาคดีเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ ซึ่งถ้ามีการจัดตั้งศาลเลือกตั้งที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นการเฉพาะแล้วจะทำให้การดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และแนวทางในการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ จะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในกระบวนการพิจารณา

4.6.3 ข้อเสนอแนะในส่วนที่เป็นมูลเหตุให้มีการสืบสวนสอบสวน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า การดำเนินการสืบสวนสอบสวนยังต้องมีการแก้ไขเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการไม่ให้มีการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวนมากขึ้นเท่าใด แต่หากปัจจัยที่ถือเป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ต้องมีการสืบสวนสอบสวน กล่าวคือ ยังคงมีการซื้อสิทธิขายเสียง ก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพของการสืบสวนมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไปเท่านั้น ดังนั้น จึงควรขจัดต้นเหตุแห่งปัญหาในการซื้อสิทธิขายเสียงให้เหลือน้อยที่สุด โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาาระบบอุปถัมภ์ซึ่งหยั่งรากลึกลงในสังคมไทยในทุกระดับทุกภาคส่วน จนกลายเป็นการเลือกปฏิบัติ และการละเว้นหรืองดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณธรรมไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงพึ่งพานักการเมืองที่มาซื้อเสียงโดยหวังว่านักการเมืองเหล่านั้นจะช่วยเหลือให้ตนได้รับความเป็นธรรม หรือให้การเจริญเติบโตในหน้าที่การงาน การแก้ปัญหาในประเด็นนี้ทำได้โดยการปรับปรุง ให้ความรู้ และพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้สามารถแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกและจริยธรรมของนักการเมือง ข้าราชการ ประชาชน ทุกระดับ ซึ่งแนวทางนี้จะสัมฤทธิ์ผลได้เพียงใดนั้น

ขึ้นอยู่กับการณ์รณรงค์ การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม การปฏิรูประบบอุปถัมภ์ เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับเป็นเครื่องมือให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง โดยการแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้ง เมื่อนั้นปัญหาในการซื้อสิทธิขายเสียงย่อมได้รับการเยียวยา และเมื่อไม่มีระบบอุปถัมภ์แล้วการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชน โดยการปลูกจิตสำนึกของประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง โดยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งไปยังทุกส่วนทั่วประเทศอย่างเข้าถึงประชาชน และทำให้ประชาชนตระหนักว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องจำเป็น และเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความจำเป็นของการเลือกตั้ง และผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียงซึ่งจะเป็นผลกระทบต่อประชาชนในที่สุด เมื่อประชาชนรู้ถึงผลเสียแล้วก็วางมาตรการโดยการจัดเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งไปให้ความรู้กับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมพร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกแก่ประชาชน รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนทราบถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียงว่าผลเสียทั้งหลายนั้นจะกลับคืนสู่ประชาชนทั้งสิ้น เมื่อประชาชนเข้าใจแล้วประชาชนก็จะเข้ามาเป็นเครือข่ายให้กับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแจ้งเบาะแสการทุจริตเลือกตั้งส่งผลให้เกิดการป้องกันมิให้หนักการเมืองซื้อเสียงได้อีกต่อไป

3. การแก้ไขปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง ซึ่งนักการเมืองส่วนใหญ่ขาดคุณธรรมจริยธรรมทางการเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และไม่ละอายในพฤติกรรมทางการเมืองต่างๆ รวมทั้งการละเมิดกฎหมายเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซื้อเสียงเพื่อให้ตนได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง ประกอบกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับการเมืองมีความต้องการเงินเพื่อการยังชีพ ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ถูกหวั่นไหวของนักการเมืองหลอกให้หลงเชื่อในความใจกว้างและความดีของนักการเมืองที่จ่ายเงินซื้อเสียงหรือให้อามิสสินจ้างอย่างอื่นแก่ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ จนเต็มใจขายเสียง ส่งผลให้นักการเมืองและพรรคการเมืองต่างๆ สามารถใช้เงิน หรือผลประโยชน์ซื้อเสียงเพื่อให้ได้ที่นั่งในสภาเป็นจำนวนมาก และใช้อำนาจที่มีอยู่ในการแสวงหาเงินไว้ใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไป สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาคอนธธรรมจริยธรรมของนักการเมือง สามารถแก้ไขได้ด้วยการสร้างจิตสำนึกให้นักการเมืองได้ตระหนักถึงหน้าที่ของนักการเมือง สร้างจิตสำนึกที่ดีของการเป็นนักการเมือง และเมื่อนักการเมืองทุกระดับมีคุณธรรมจริยธรรมทางการเมืองที่ดีแล้ว เมื่อนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสืบสวนสอบสวนการทุจริตเลือกตั้งโดยการซื้อเสียงเป็นอย่างมาก กล่าวคือ นักการเมืองที่มีประชาชนในพื้นที่สนับสนุนเป็นส่วนใหญ่ ก็จะคอยเป็นหูเป็นตาในการสอดส่องดูแลไม่ให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง และเมื่อพบว่ามี การซื้อสิทธิขายเสียงก็จะส่งพยานหลักฐานมายังสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยทันทีต่อไป

4. การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าประเทศไทยยังเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา และประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในระดับรากหญ้ามีฐานะยากจน รายรับน้อยกว่ารายจ่าย เนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาทำให้เกิดการกระจายความมั่งคั่งที่ไม่เท่าเทียมกันขึ้น กล่าวคือ คนรวยซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของประเทศรวยขึ้นมาก ขณะที่คนจนซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศยังคงจนเช่นเดิมหรือกลับจนลงยิ่งกว่าเดิม ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีความเป็นอยู่ที่ลำบากและขัดสน อันเป็นผลให้มันักการเมืองซึ่งเป็นนายทุนยินดีจะให้เงินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อจูงใจประชาชนให้เลือกตนในการเลือกตั้ง การปฏิรูปทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นหัวใจสำคัญที่จะขจัดการซื้อสิทธิขายเสียงได้อย่างมีประสิทธิภาพแทนที่จะคิดเฉพาะการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องการทำรายรับแก่รัฐ หากเรามุ่งพัฒนาให้คนไทยกว่า 64 ล้านคน มีที่อยู่อาศัย มีอาหาร สินค้าและบริการต่างๆ ที่ยกระดับคุณภาพชีวิต มีการศึกษา มีการทำงานที่ดี ก็จะส่งผลต่อการซื้อสิทธิขายเสียงให้ลดลงได้ และยังคงส่งให้ประชาชนช่วยเหลือสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการแจ้งเบาะแสการซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งได้หากยังปรากฏว่ามีการซื้อสิทธิขายเสียงหลงเหลืออยู่

5. การแก้ไขปัญหากระบวนการตรวจและสอบควบคุมการใช้จ่ายในการเลือกตั้งของผู้สมัคร ต้องมีการตรากฎหมายเพื่อตรวจสอบและควบคุมค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งให้เหลือเพียงค่าใช้จ่ายที่ตรงไปตรงมาเป็นลักษณะเปิดเผย มีเอกสารหลักฐานในการใช้จ่ายที่ครบถ้วนถูกต้อง มีระบบการควบคุมการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้ง โดยมุ่งเน้นการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในทุกรูปแบบที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งและบุคคลที่ใกล้ชิดนำไปใช้ตามที่คณะกรรมการเลือกตั้งประกาศกำหนด และต้องแสดงหลักฐานการใช้จ่ายเงินที่ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เมื่อค่าใช้จ่ายทั้งหมดของผู้สมัครรับเลือกตั้งถูกตรวจสอบจะส่งผลให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสามารถควบคุมการใช้จ่ายทั้งหมดของผู้สมัครได้ ทั้งนี้ กระบวนการตรวจสอบต้องมีประสิทธิภาพ ตรงไปตรงมา และมีมาตรการในการลงโทษที่เป็นรูปธรรม

บทที่ 3

การสืบสวนสอบสวนปัญหาการทุจริตเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา

3.1 การสืบสวนสอบสวนปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง

การทุจริตเลือกตั้งตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา พ.ศ.2550 ที่ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น หรือพรรคการเมืองใด หรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมือง ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด คณะกรรมการการเลือกตั้งผู้มีอำนาจต้องเข้าไปดำเนินการเพื่อจัดให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม รวมทั้งตัดสิทธิผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อไม่ให้เข้าสู่ในการบริหารประเทศ ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 กำหนดการสืบสวนสอบสวนคือการแสวงหาหรือการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ว่ามี การกระทำความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 การยื่นคำร้อง

ต้องทำเป็นหนังสือและใช้ถ้อยคำสุภาพโดยคำร้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งอาจยื่นได้ก่อนวันประกาศผลการเลือกตั้งหรือภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งหรือวันประกาศผลการสรรหาสมาชิกวุฒิสภา คำร้องเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งให้ยื่นภายใน 180 วัน นับแต่ประกาศผลการเลือกตั้งและผู้มีสิทธิยื่นคำร้องได้กำหนดไว้ดังนี้ (1) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้สมัครหรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น (2) การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หรือผู้สมัครในเขตเลือกตั้งนั้น (3) การสรรหาสมาชิกวุฒิสภา ได้แก่ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหา หรือสมาชิกขององค์กรที่เสนอชื่อผู้เข้ารับการสรรหา (4) การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในเขตเลือกตั้งนั้น กรณีหลังประกาศผล

การเลือกตั้ง ได้แก่ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอในเขตเลือกตั้งนั้น ทั้งนี้ ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องด้วยตนเองที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดที่เหตุแห่งคำร้องได้เกิด หรืออ้างว่า หรือเชื่อว่า ได้เกิดขึ้นในจังหวัดนั้น เว้นแต่ในกรณีมีเหตุจำเป็นอาจยื่นที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้หรือมอบอำนาจให้ผู้รับมอบอำนาจนำคำร้องไปยื่นแทนก็ได้ ส่วนกรณีมีเหตุจำเป็นไม่สามารถทำคำร้องเป็นหนังสือได้ ก็ให้พนักงานจัดให้มีการทำคำร้องให้และบันทึกเหตุแห่งความจำเป็นที่ไม่สามารถทำคำร้องเป็นหนังสือพร้อมกับลงลายมือชื่อทั้งสองฝ่าย

3.1.2 การพิจารณารับหรือไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน

คำร้องดังต่อไปนี้ให้มีรับไว้เป็นเรื่องคัดค้าน (1) คำร้องที่ไม่ได้ระบุตามข้อ 9 ข้อ 10 ข้อ 12 (2) คำร้องที่ไม่เป็นความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง (3) คำร้องที่มีประเด็นหรือเป็นเรื่องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้ว หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือที่ศาลได้มีคำพิพากษา หรือมีคำสั่งถึงที่สุดแล้ว คำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้วให้มอบเรื่องคัดค้านให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนโดยพลันและให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำจังหวัดรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทราบ รวมทั้งรายงานให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด คำร้องที่ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจารณา หากคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้าน ให้ส่งเรื่องคัดค้านนั้นให้ผู้อำนวยความสะดวกการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการโดยพลัน คำร้องที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการสั่งไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านให้เสนอคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นชอบไม่รับเป็นเรื่องคัดค้านให้แจ้งผู้ร้อง ทั้งนี้ ตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554

3.1.3 การพิจารณาสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนกรณีความปรากฏหรือปรากฏหลักฐาน

กรณีที่มีความปรากฏหรือปรากฏหลักฐานต่อกรรมการการเลือกตั้ง โดยมีเหตุอันสมควรว่ามีการกระทำความผิดเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้กรรมการการเลือกตั้งเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย เพื่อพิจารณาสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวน หากมีการสั่งให้มีการสืบสวนสอบสวนให้ดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 คำร้องใดที่ผู้ร้องไม่มีสิทธิร้องคัดค้านผู้สมัคร

รับเลือกตั้งบางคน เนื่องจากเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างประเภท หรือต่างเขตเลือกตั้ง หากคำร้องนั้นมีการ
 สั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านตามระเบียบนี้แล้ว เมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด คณะกรรมการการ
 เลือกตั้งประจำจังหวัด เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย
 เห็นว่ามีพยานหลักฐานพอสมควรก็ให้สั่งสืบสวนสอบสวนเรื่องที่มีการกล่าวหาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ผู้ร้อง
 ไม่มีสิทธิร้องด้วยโดยให้ถือว่าสั่งรับเป็นเรื่องคัดค้านแล้ว และให้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามระเบียบ
 ต่อไป

3.1.4 การสืบสวนสอบสวน

คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านที่ได้สั่งรับเป็น
 เรื่องคัดค้านโดยเร็ว แล้วสรุปสำนวนให้แล้วเสร็จภายใน 20 วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องคัดค้าน หากไม่แล้ว
 เสร็จให้รายงานพร้อมเหตุผลความจำเป็นต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือกรรมการ
 การเลือกตั้งประจำจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย หรือเลขานุการหรือผู้ที่เลขานุการมอบหมาย แล้วแต่กรณี
 เพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาทำการสืบสวนสอบสวนออกไปอีกไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน โดย
 ให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการสืบสวนสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 วันทำการ ในกรณีที่มีการ
 ดำเนินการสืบสวนสอบสวนไม่แล้วเสร็จ ให้ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือเลขานุการรายงาน
 พร้อมเหตุผลความจำเป็น เพื่อขออนุมัติขยายระยะเวลาทำการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการ
 เลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้งที่ได้รับมอบหมาย โดยให้ขอขยายระยะเวลาก่อนสิ้นสุดระยะเวลาการ
 สืบสวนสอบสวนไม่น้อยกว่า 3 วันทำการ โดยให้เลขานุการเสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้าน
 ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยชี้ขาดไม่น้อยกว่า 60 วันก่อนครบ 1 ปีนับแต่วันประกาศผลการ
 เลือกตั้ง ในกรณีมีเหตุขัดข้องไม่อาจดำเนินการได้ ให้เลขานุการรายงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
 พิจารณาเป็นกรณีไป เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน
 ฝ่ายผู้ร้องแล้ว มีพยานหลักฐานสนับสนุนพอฟังได้ว่าผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา
 สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหา ผู้ใดได้รับการสรรหาเป็น
 สมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องหรือผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับ
 คณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือมีพฤติกรรมที่เชื่อได้ว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจ
 ให้ผู้อื่นกระทำ หรือรู้ว่าทำการกระทำความดังกล่าวแต่ไม่ดำเนินการเพื่อบรรเทาการกระทำเท่านั้น หรือได้รับ
 ประโยชน์จากการกระทำนั้น ซึ่งจะมีผลให้มีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง เพิกถอนผลการเลือกตั้ง
 เลือกตั้งใหม่ นับคะแนนใหม่ หรือสรรหาสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ถูกกล่าวหา
 แล้วจัดให้มีการแจ้งข้อกล่าวหาหรือแจ้งเหตุแห่งการร้องแก่บุคคลนั้น และการชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
 ผู้ถูกกล่าวหาสามารถนำพยานหลักฐาน หรือบุคคลที่ตนไว้วางใจเข้าร่วมรับฟังการชี้แจงได้จำนวนหนึ่งคน

โดยการสอบปากคำคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องจัดให้มีการบันทึกถ้อยคำ โดยให้ผู้ให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำด้วยความสมัครใจ และคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการหลอกลวง บังคับ ชูเชิญ หรือให้สัญญาใดๆ เพื่อจูงใจให้ผู้ให้ถ้อยคำให้ถ้อยคำอย่างหนึ่งอย่างใด ก่อนการบันทึกถ้อยคำให้แจ้งผู้ให้ถ้อยคำทราบด้วยว่าถ้อยคำที่ให้บันทึกนั้น อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ หากให้ถ้อยคำเท็จเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการการเลือกตั้ง อาจมีความผิดและต้องได้รับโทษทางอาญา เมื่อบันทึกถ้อยคำเสร็จแล้วจะอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟังหรือจะให้ผู้ให้ถ้อยคำอ่านเองก็ได้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำ ผู้บันทึกถ้อยคำ คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้าและกรณีที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนพยานหลักฐานใดจะทำให้การสอบสวนล่าช้าโดยไม่จำเป็น หรือมิใช่พยานหลักฐานในประเด็นสำคัญจะงดการสอบสวนพยานหลักฐานนั้นเสียก็ได้ โดยให้บันทึกเหตุนั้นไว้

เมื่อคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนทำการสืบสวนสอบสวนเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานการสืบสวนสอบสวนโดยสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวนเสนอต่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี และเมื่อผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนตามวรรคหนึ่งแล้วให้มีความเห็นพร้อมเหตุผลทำรายงานการสืบสวนสอบสวน แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเพื่อพิจารณาโดยเร็ว เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากผู้ประกอบการเลือกตั้งประจำจังหวัด ให้พิจารณาและจัดทำความเห็นโดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามแบบที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดโดยเร็ว ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด อาจสั่งให้คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อเลขาธิการได้รับสำนวนการสืบสวนสอบสวนจากคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน เลขาธิการอาจทำการ หรือสั่งการให้สืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหา หรือให้ผู้ประกอบการเลือกตั้งประจำจังหวัดทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมหรือแจ้งข้อกล่าวหาก็ได้ แล้วให้เลขาธิการจัดทำความเห็นพร้อมเหตุผลเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เว้นแต่มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการวินิจฉัยก็ให้ดำเนินการตามข้อ 62 ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 คือให้เลขาธิการเสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนพร้อมความเห็นต่อคณะอนุกรรมการวินิจฉัย เพื่อพิจารณา ก่อนที่จะเสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งเป็นอย่างอื่น แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรหรือมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้เสนอสำนวนการสืบสวนสอบสวนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยได้โดยตรง

3.1.5 การสืบสวนสอบสวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง

ในกรณีที่คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้ทำรายงานการสืบสวนสอบสวนโดยให้สรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานพร้อมทั้งความเห็นประกอบสำนวนการสืบสวนสอบสวน เสนอเลขาธิการเพื่อจัดทำความเห็นโดยระบุข้อเท็จจริงและเหตุผลประกอบ แล้วเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยเร็ว เว้นแต่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งเป็นอย่างอื่น กรณีที่เลขาธิการหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นสมควรให้ทำการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม อาจมอบหมายให้พนักงานหรือคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนชุดเดิมดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ตามมาตรา 239 วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550

3.1.6 การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่นคำร้องต่อศาล

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับความเห็นของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยเลขาธิการคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นโดยเร็วในการพิจารณาเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจให้คณะกรรมการช่วยตรวจสำนวนตรวจสอบสำนวนการสืบสวนสอบสวน รวมทั้งรับฟังคำชี้แจงแสดงพยานหลักฐานแทนคณะกรรมการการเลือกตั้งและเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก็ได้ ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยเพื่อมีมติให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งความเห็นพร้อมด้วยสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังคณะกรรมการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา พ.ศ. 2550 มาตรา 105 เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยสั่งการเป็นอย่างไรแล้ว ให้เสนอต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาวินิจฉัยโดยพลัน ในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนการสรรหาหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลฎีกามีคำสั่ง และให้ดำเนินการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาใหม่แทนตำแหน่งที่ว่าง

เมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใด หรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด กระทำการใดๆโดยไม่สุจริต เพื่อที่จะให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง หรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต หรือการสรรหาสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือมิชอบด้วยกฎหมาย โดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำ ทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งวุฒิสภา ระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หรือกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมืองให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย เมื่อศาลฎีกาได้รับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้ จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่งยกคำร้อง และในกรณีที่ศาลฎีกามีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งใดหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาในเขตเลือกตั้งนั้นสิ้นสุดลงตามข้อ 68 แห่งระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ.2554 ประกอบแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 239 วรรคหนึ่ง

3.1.7 การพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยหรือความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหรือของเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดหรือมีความเห็นโดยพลัน โดยแยกเป็น 2 กรณี

1) กรณีวินิจฉัยชี้ขาดก่อนประกาศผลเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาสำนวนการสืบสวนสอบสวน ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ความเห็นเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง และคำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการวินิจฉัยแล้ว เห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำการ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกรกระทำดังกล่าว แล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น และทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งก็จะวินิจฉัยชี้ขาดสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือสั่งให้นับคะแนนใหม่ หรือสั่งให้ดำเนินคดีอาญาแล้วแต่กรณี หากไม่ปรากฏพยานหลักฐาน หรือพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกคัดค้านกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 คณะกรรมการการเลือกตั้งจะวินิจฉัยชี้ขาด

ให้ยกคำร้องคัดค้าน โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่สั่งให้เลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่สุด

2) กรณีวินิจฉัยชี้ขาดหลังประกาศผลเลือกตั้ง ถ้าปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครใด และคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัย

3.1.8 การจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

มาตรา 24 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 และ ข้อ 74 วรรคห้า ของระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2550 กำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็นหนังสือ ระบุข้อเท็จจริงและเหตุผล พร้อมทั้งลงลายมือชื่อของกรรมการการเลือกตั้งทุกคนที่พิจารณา วินิจฉัย

3.1.9 การยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์

เนื่องจากมาตรา 239 วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้นำความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ซึ่งเกี่ยวกับการยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มาใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น โดยให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และเมื่อศาลอุทธรณ์มีคำสั่งแล้วให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแจ้งความเห็นต่อคณะกรรมการตรวจสอบและการยื่นคำร้องต่อศาล พ.ศ. 2550 โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดว่าเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งหรือกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ได้รับมอบหมายลงนามในคำวินิจฉัยสั่งการคณะกรรมการการเลือกตั้ง คำร้องและหนังสือมอบอำนาจแล้วแต่กรณี ให้ผู้รับมอบอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาคทันที และเมื่อศาลอุทธรณ์สั่งรับคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นั้นจะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปไม่ได้จนกว่าศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งยกคำร้อง

3.1.10 การพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์

ศาลฎีกา

ได้ออกระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น พ.ศ. 2550 โดยศาลอุทธรณ์ใช้วิธีพิจารณาในระบบไต่สวน การพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผยโดยมีสาระสำคัญคือการจัดทำคำร้อง การยื่นคำร้อง การส่งคำร้อง การตรวจพยานหลักฐาน การสืบพยานหลักฐานให้ศาล เริ่มสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปทุกวันทำการจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา และในกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีใดมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการสืบพยานก็ได้ เมื่อสืบพยานหลักฐานเสร็จ ศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่ง โดยคำสั่งศาลอย่างน้อยมีชื่อผู้ร้องและผู้คัดค้าน ใจความแห่งคำวินิจฉัยพร้อมเหตุผล และลายมือชื่อองค์คณะผู้พิพากษาที่ทำคำสั่งกรณีศาลมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใด ศาลอุทธรณ์จะแจ้งคำสั่งไปยังสภาท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่กรณีโดยเร็ว และในกรณีที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดจะมีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นสิ้นสุดลง

3.2 ปัญหาด้านการสอบสวน

3.2.1 กรณีการสอบสวนที่ไม่ถูกต้อง ขาดความชำนาญ ขาดเทคนิคในการสืบสวน หรือขาดทักษะในวินิจฉัยข้อเท็จจริงกับข้อกฎหมายที่เป็นเรื่องยาก หรือขาดการมีส่วนร่วมจากองค์กรอื่นๆ หรือภาคประชาชนในการสืบสวนหาข่าวในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ข้อมูลการกระทำผิดมีไม่เพียงพอจึงทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3.2.2 กรณีการสอบสวนที่ล่าช้า อาจเกิดจากปัญหาหลายด้าน เช่น การเดินทางไปแจ้งร้องคัดค้านที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดซึ่งอยู่ห่างไกล การสอบสวนที่จะรวบรวมพยานหลักฐานก็จะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เหตุจากตัวพนักงานสอบสวนเอง เหตุจากปริมาณงานที่ได้รับ เหตุจากการมีคำสั่งให้ทำงานนอกเหนือหน้าที่โดยตรงเพราะบุคคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ เหตุจากปัญหาความล่าช้าของระบบราชการ และเหตุจากปัญหาความล่าช้าของการรวบรวมพยานหลักฐานจากหน่วยงานอื่น รวมถึงปัญหาในการติดตามพยานมาให้ถ้อยคำหรือกรณีที่พยานไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสืบสวนสอบสวนเพราะกลัวผู้มีอิทธิพล

3.2.3 กรณีการสอบสวนที่ไม่เป็นธรรม กรณีผู้ที่ทำการทุจริตเลือกตั้งส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีชื่อเสียงในท้องที่เลือกตั้งนั้นๆ ก็จะมีพรรคพวกหรือบริวารหรือผู้ใกล้ชิดสนิทสนมอยู่ในหน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งจะสามารถขอข้อมูลการร้องคัดค้านรวมทั้งพยานหลักฐานต่างๆ กับบุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ขาดความเป็นกลางหรือบุคลากรในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งนำข้อมูลพยานหลักฐานต่างๆ ไปให้ฝ่ายที่ตนเองสนับสนุนเพื่อทราบว่ายานฝ่ายใดให้อย่างไร เป็นต้น

3.2.4 กรณีเหตุล่าช้าในขั้นตอนของการปฏิบัติงาน เช่น การร้องว่ามีการทุจริตชื่อเสียงเลือกตั้งในเขตท้องที่เดียวแต่ปรากฏว่ามีผู้ร้องหลายคน คณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนก็จะทำสำนวนแยกเป็นหลายสำนวนเพื่อส่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงเป็นปัญหาว่าพยานหลักฐานต่างๆ ก็จะกระจายไปเป็นส่วนที่ไม่ได้รวมอยู่ในสำนวนเดียวกัน จึงทำให้การสืบสวนสอบสวนขาดความต่อเนื่องและล่าช้า

3.2.5 ปัญหาในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน พบว่า พยานให้การกลับไปกลับมา ซึ่งการกลับคำให้การของพยาน หรือพยานที่จะมาให้การนั้นไม่ค่อยมาให้การ อีกทั้งพยานหลักฐานก็หายากเนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพล จึงทำให้การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดเลือกตั้งเป็นเรื่องยาก

3.2.6 ปัญหาการขาดความรู้ความสามารถหรือความบกพร่อง พบว่า พนักงานสืบสวนสอบสวนยังขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคนิคในการสืบสวนสอบสวนพยาน สาเหตุสำคัญคือ พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งส่วนใหญ่เป็นพนักงานที่รับเข้ามาใหม่ ยังขาดประสบการณ์ในเรื่องการสืบสวนสอบสวน เช่น กรณีที่พนักงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนแล้วได้ความว่ามีการแจกเงินจริงให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อลงคะแนนให้ผู้คัดค้านจริง แต่ไม่อาจสืบสวนให้เห็นได้ว่า ผู้แจกเงินเป็นหัวหน้าคณะของผู้ใด จึงไม่สามารถสืบสวนไปถึงผู้แจกเงินที่แท้จริงได้

3.3 ปัญหาด้านการดำเนินคดี

การสรุปสำนวนเพื่อเสนอคดีต่อศาล จากการศึกษาตัวอย่างคำพิพากษาของศาล ยังมีกรณีที่ศาลยกคำร้องเป็นจำนวนมาก เนื่องจากพยานหลักฐานกระบวนการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนยังไม่มี ความชัดเจนเท่าที่ควร หรือการขังน้ำหนักรพยานหลักฐาน ระยะเวลาการยื่นคำร้องและคำคัดค้าน การลำดับเหตุการณ์ การสืบพยานเพิ่มเติมของฝ่ายผู้ร้องและคัดค้าน ซึ่งเป็นอีกปัจจัยด้านการดำเนินคดีที่สำคัญ

3.4 ปัญหาด้านบุคลากร

1) บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งมีไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน เช่น บุคลากรฝ่ายสืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ไม่เพียงพอ เนื่องจากคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งมากขึ้น มีกลยุทธ์ที่แนบเนียนขึ้น และมีพัฒนาการในรูปแบบวิธีการซื้อเสียงใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น

2) บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญ ขาดทักษะและเทคนิคในการสืบสวนสอบสวน ขาดประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนผู้กระทำความผิด ดังนั้นจึงต้องเพิ่มการฝึกอบรมให้มากขึ้นซึ่งกรณีดังกล่าวนี้อาจประสานงานขอวิทยากรจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อส่งพนักงานสืบสวนหรือพนักงานสอบสวนมาบรรยายให้ความรู้และเทคนิคในการสืบสวนสอบสวน

3) ควรเพิ่มบุคลากรซึ่งเป็นประชาชนในท้องที่ทั่วประเทศ โดยให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งบุคลากรชุดนี้ทำหน้าที่ในการสนับสนุนเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เช่น สอบถามประชาชนในท้องถิ่นที่ตนอยู่ว่ามี การซื้อเสียงหรือไม่ แล้วประสานงานกับเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในการอบรมให้ความรู้เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการแสวงหาพยานหลักฐานเพิ่มขึ้น

3.5 ปัญหาด้านการทุจริตเลือกตั้ง

จากการศึกษาเอกสารและรายงานวิชาการต่างๆ ของนักวิชาการ อาทิ รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา (2555) ได้สรุปปัญหาการทุจริตเลือกตั้ง กรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ปี 2554 ในเขตกรุงเทพมหานคร ไว้ดังนี้

3.5.1 ปัญหาในการทุจริตการเลือกตั้ง

ปัจจัยที่สำคัญ คือ นักการเมืองแต่ละคนมุ่งหวังอยากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือที่จะนำเอาตำแหน่งทางการเมืองมาตัดดวงผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนเองและพวกพ้อง แรงจูงใจที่ทำให้ให้นักการเมืองทุจริตการเลือกตั้งเพราะการเลือกตั้งสามารถนำไปสู่การเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ของรัฐ โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือผลประโยชน์ของประชาชน และประเทศชาติ ในกรุงเทพมหานครมีการแข่งขันทางการเมืองสูงเพราะพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญ เป็นเมืองหลวงของประเทศ ประชากรจะมีองค์ประกอบของชนชั้นกลางเป็นจำนวนมาก สำหรับคนชนชั้นล่างถึงแม้จะมีอยู่มากพอสมควร แต่ส่วนใหญ่มักจะไม่มียศเป็นราษฎรที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร การที่กล่าวมาว่า กรุงเทพมหานครเป็นยุทธศาสตร์การเมืองที่สำคัญเพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญเกิดที่

ภายในกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 16 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 19 เหตุการณ์ พฤษภาคม ปี 35 หรือแม้แต่การประชุมใหญ่ทางการเมืองไม่ว่าจะกลุ่มไหนก็ตามมักจะใช้กรุงเทพมหานครเป็นชุมชน อาจจะทำให้กล่าวได้ว่าการเมืองในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับเสถียรภาพและความดำรงอยู่ของรัฐบาล จากการที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่าปัจจัยในการทุจริตในการเลือกตั้ง เพราะต้องการชัยชนะในการสร้างเกียรติยศ อำนาจ ชื่อเสียง ซึ่งนำไปสู่ผลประโยชน์ ดังนั้น ด้วยเหตุเหล่านี้การแข่งขันทางการเมืองภายในกรุงเทพมหานคร จึงเกิดการแข่งขันกันในทุกรูปแบบครั้งนี้เป็นการต่อสู้ระหว่าง 2 พรรคการเมืองใหญ่ คือ พรรคประชาธิปัตย์ กับพรรคเพื่อไทย

3.5.2 รูปแบบการทุจริตเลือกตั้ง

การทุจริตเลือกตั้งภายในเขตกรุงเทพมหานครก็ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากในจังหวัดอื่นๆ เพียงแต่ยุทธศาสตร์การทุจริตของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งจะให้ความสำคัญกับกลุ่มประชากรที่อยู่ในระดับล่าง เขตชุมชนแออัด เขตชุมชนรอบนอกกรุงเทพมหานคร มากกว่าเขตพื้นที่หมู่บ้านจัดสรร การทุจริตในการเลือกตั้งใช้รูปแบบพื้นฐานคือ การแจกเงินโดยผ่านระบบห้วคະແນน เช่น จังหวัดอื่น ห้วคະແນนของพรรคการเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร จะแตกต่างกับจังหวัดอื่นๆ ตรงที่จะใช้กรรมการชุมชนภายในชุมชนที่มีความเป็นอยู่อย่างแออัด การเริ่มต้นโดยห้วคະແນนจะมีการนำรายชื่อพร้อมกับสำเนาบัตรประชาชนไปเสนอให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าตนมีประชาชนที่อยู่ในชุมชนจำนวนเท่าไร สำหรับอัตราค่าใช้จ่ายต่อหัวจะมีราคาที่แตกต่างกันไป ระหว่างชุมชนที่มีการแข่งขันสูงกับชุมชนที่เป็นพื้นที่ที่รู้ชัดเจนแล้วว่าเป็นพื้นที่ทางการเมืองของพรรคการเมืองใด เขตชุมชนชั้นใน เช่น เขตพระนคร เขตป้อมปราบ เขตปทุมวัน เขตสัมพันธวงศ์ อาจจะทำให้กล่าวได้ว่าไม่มีการซื้อเสียงเลยก็ว่าได้ เพราะเป็นพื้นที่ทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์มาหลายสมัย หากทุ่มเงินลงไปของพรรคตรงข้ามคงเกิดประโยชน์อะไรนอกจากความสูญเปล่า

สำหรับเขตที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง เช่น เขตรอบนอกกรุงเทพมหานคร เขตชั้นกลางของกรุงเทพมหานคร การซื้อเสียงจะมีส่วนใหญ่ในชุมชนแออัด ชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท สำหรับค่าใช้จ่ายต่อประชาชนหนึ่งคนจะอยู่ประมาณคนละ 300 บาทถึง 1,000 บาท โดยเฉพาะในเขตที่มีการแข่งขันสูง เช่น เขตลาดพร้าว เขตบางชัน เขตคลองสามวา เขตมีนบุรี เขตหนองจอก วิธีการซื้อเสียงจะคล้ายคลึงกันคือการผ่านระบบห้วคະແນน สำหรับข้าราชการกรุงเทพมหานครที่ทำหน้าที่ตั้งข้าราชการส่วนภูมิภาคและเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทน้อย ที่เป็นเช่นนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างเขตการปกครองกับประชาชนจะมีลักษณะที่เป็นทางการ ขาดความคุ้นเคยเป็นการส่วนตัว ถ้ามีโอกาสส่งเสริมทุจริตในการเลือกตั้งหรือทำตนเป็นห้วคະແນนให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจเป็นไปได้ว่าข้าราชการที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนอาจมีส่วนในการชี้แนะในการเลือกตั้ง

นอกจากการใช้เงินโดยผ่านห้วคະແນแล้วยังมีวิธีการอื่นๆ อีก คือการนำโครงการต่างๆ เข้าไปสู่ชุมชนโดยนำเสนอเป็นโครงการของรัฐบาล วิธีการนี้ดูเหมือนว่าไม่น่าจะเป็นเรื่องของการทุจริตแต่การทุจริตจะเกิดจากภายใต้การทุจริตภายในโครงการ โดยมีการเรียกเงินค่านายหน้าในการรับเหมาก่อสร้างชุดลอกคลอง สร้างถนน ฯลฯ โดยห้วคະແນจะเป็นตัวกลางในการนำบริษัทหรือผู้รับเหมาเข้าไปในชุมชน ผลประโยชน์ที่ได้รับจะตกอยู่กับห้วคະແນภายในเขตพื้นที่ โครงการดังกล่าวนี้อาจจะเป็นโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ กรุงเทพมหานคร หรืออาจเป็นโครงการที่มาจากรัฐบาล

การใช้ความสัมพันธ์ช่วยเหลือเรื่องส่วนตัวของผู้แทนราษฎรก็ยังมีเช่นในจังหวัดอื่นๆ ถ้าไปงานศพจะเห็นชัดเจนว่าในหลายๆ งานจะมีพวงหรีดของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรวางอยู่นอกจากนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายในพื้นที่ยังได้มีการตั้งศูนย์การทำงานถาวรไว้ภายในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนประหนึ่งว่าเป็นความเอาใจใส่ของผู้แทนราษฎรต่อประชาชน แต่ในความเป็นจริง ศูนย์เหล่านี้เป็นเพียงสถานที่สำหรับสร้างระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองที่นำไปสู่การทุจริตการเลือกตั้ง เช่นการจัดงานเลี้ยง จัดท่องเที่ยวทั้งต่างจังหวัดและต่างประเทศ

3.5.3 บุคคล องค์กร สถาบัน ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต

การทุจริตการเลือกตั้งภายในเขตกรุงเทพมหานครเป็นการทุจริตเริ่มมาจากตัวบุคคลมากกว่าองค์กรหรือสถาบัน เมื่อเปรียบเทียบกับต่างจังหวัด การทุจริตจะเริ่มจากผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้ง ผ่านระบบห้วคະແນและนำไปสู่ประชาชน สำหรับองค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น กรุงเทพมหานคร จะมีบทบาทน้อยมากที่จะเกี่ยวข้องกับการทุจริต เมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามเราไม่สามารถมองข้ามบทบาทของสมาชิกสภาเขต สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าเป็นฐานอำนาจทางการเมืองที่มีพื้นที่ภายในกรุงเทพมหานคร สมาชิกสภาเขต สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ถือว่าเป็นห้วคະແນที่สำคัญในการเลือกตั้ง เพราะสมาชิกทั้งสองสภานี้ทำงานใกล้ชิดกับประชาชนและทราบความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี การต่อสู้การเข้ามาเพื่อเป็นสมาชิกสภาเขตและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ไม่ใช่เรื่องง่ายนักถ้าขาดการสนับสนุนทางการเงินจากพรรคหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลสุดท้ายจะนำไปสู่สุภาคิที่ว่่าน้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า หรือ ถ้อยที่ถ้อยอาศัย

สำหรับข้าราชการส่วนอื่นๆ ในกรุงเทพมหานคร เช่น ทหาร ตำรวจ จะมีส่วนเกี่ยวข้องในการทุจริตการเลือกตั้งน้อยเพราะการเลือกตั้งภายในกรุงเทพมหานครจะมีการตรวจสอบอย่างมากจากองค์กรเอกชน พีเน็ต สื่อสารมวลชน ดังนั้น การทุจริตในการเลือกตั้งกรุงเทพมหานครของทหาร ตำรวจ จะมีลักษณะของการสั่งการ โดยผู้บังคับบัญชาภายในกรมกองที่ตั้งของทหารตำรวจในวันเลือกตั้ง

จะเห็นได้ว่าเหล่าพวกทหารจะเข้าแถวเดินเข้าคูหาอย่างพร้อมเพียง และเป็นระเบียบเรียบร้อย จากการสัมภาษณ์ของทหารที่มาเลือกตั้งในวันเลือกตั้งทหารส่วนใหญ่จะไม่ยอมสนทนาหรือปริปากพูดอะไรเกี่ยวกับการเลือกตั้งเลย เหมือนกับถูกผู้บังคับบัญชาสั่งมา เขตดุสิตหรือเขตพื้นที่ที่มีกรมทหารตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ตัวชีวิตในการแพ้ชนะการเลือกตั้งอยู่ที่ทหารว่าจะเลือกใคร จากการสังเกตในวันนับคะแนนเสี่ยงพบว่าหน่วยเลือกตั้งที่กรมทหารตั้งอยู่การลงคะแนนภายในหน่วยนั้นจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.5.4. การร่วมมือระหว่างประชาชน นักการเมือง ข้าราชการในการป้องกัน การทุจริตการเลือกตั้ง

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์สมชัย ศรีสุทธิยากร และผู้สมัครรับเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า บทบาทของประชาชนที่จะร่วมมือในการป้องปรามการทุจริตมีน้อย ในทางตรงกันข้ามประชาชนจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทุจริตเสียเอง อาจกล่าวได้ว่าประชาชนเป็นกระบวนที่สำคัญที่ทำให้เกิดการทุจริต ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน เครือข่ายภาคประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครกับคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่แนบแน่น ห่างเหิน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานครไม่ค่อยลงมาสัมผัสปัญหาการเลือกตั้งด้วยตนเองภายในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะทำงานและบัญชาการจากที่ทำงาน ทำให้ไม่เห็นสภาพปัญหาที่แท้จริง สำหรับมูลนิธิองค์กรกลางทำงานร่วมกับประชาชนด้านกว้าง มีการทำงานร่วมตรวจสอบประเด็นการเลือกตั้งกับเครือข่ายอื่นๆ ภาคประชาชนแต่ไม่ได้ผลมากนักเพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งจากส่วนกลาง สิ่งที่ต้องคัดกรกลางสามารถทำได้ในงบประมาณที่จำกัดคือ การใช้พื้นที่สื่อสารมวลชนนำเสนอเรื่องการทุจริตเลือกตั้งให้สาธารณะชนได้รับรู้รับทราบ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการตรวจสอบถ่วงดุลย์เป็นการส่งสัญญาณเตือนให้เห็นว่ามีคนคอยเฝ้าดูอยู่ว่าพวกคุณทำอะไร ถ้าจะให้องค์กรกลางทำงานอย่างมีคุณภาพควรจะมีการจัดสรรงบประมาณให้องค์กรกลางเพื่อทำงาน ในการทำกิจกรรมขององค์กรกลางการสร้างเครือข่ายตรวจสอบการทุจริตเลือกตั้ง มีความจำเป็นที่จะใช้บุคลากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเบี้ยเลี้ยงของอาสาสมัคร เครื่องมือที่จะใช้ในการทำงานต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง แต่จากการทำงานที่ผ่านมาองค์กรกลางถูกมองว่าใช้งบประมาณสิ้นเปลืองและเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง สำหรับความเห็นเกี่ยวกับนักการเมืองในการป้องปรามการทุจริตการเลือกตั้งโดยนักการเมืองนั้น คงจะเป็นไปไม่ได้เลย เพราะนักการเมืองเป็นสาเหตุหลักของปัญหานี้ นักการเมืองจะจับผิดเฉพาะฝ่ายตรงข้ามเท่านั้น

ในกรุงเทพมหานครข้าราชการกรุงเทพมหานครและตำรวจจะมีบทบาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งมาก แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นตำรวจหรือข้าราชการกรุงเทพมหานครมิได้สนใจปัญหานี้เท่าไรเพราะว่าไม่ใช่เป็นหน่วยงานหลักในการปราบปรามการทุจริตการเลือกตั้ง โดยเฉพาะตำรวจถ้าไม่มี

การแจ้งให้ดำเนินคดีจากคณะกรรมการการเลือกตั้งจะไม่ลงมือทำอะไรเลย สำหรับกรุงเทพมหานครเขตภายในกรุงเทพมหานครคงทำงานในลักษณะประชาสัมพันธ์เท่านั้น ไม่ได้ทำงานเชิงรุกที่จะเข้าไปในพื้นที่ทั้งที่กรุงเทพมหานคร นับว่าเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน

3.5.5 กระบวนการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการป้องปราม ลงโทษ การทุจริต การเลือกตั้งในระดับจังหวัดและส่วนกลาง

ในประเด็นปัญหานี้คณะกรรมการการเลือกตั้งของกรุงเทพมหานครยังไม่มีประสบการณ์ ตลอดจนคณะกรรมการบางส่วนให้ความสำคัญกับตำแหน่งของตนเองมากกว่าการทำงาน เอาตำแหน่งไปใช้ในการสร้างเครือข่ายกับพิมพ์นามบัตร (สัมภาษณ์จากอดีตผู้สมัครในกรุงเทพมหานคร) จากการได้พบกับคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานครบางคนทิศทางความเป็นไปได้จากสภาพปัญหาดังกล่าวมีโอกาสเป็นไปได้สูงแม้เพียงการขอสัมภาษณ์ในงานวิจัยยังไม่ให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ คณะกรรมการกาเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ชุดนี้น่าจะได้รับการพิจารณาเปลี่ยนแปลงจากผลงานที่เกิดการข้อเสียดูริตกันอย่างมากภายในเขตกรุงเทพมหานครแทนทุกเขต)

3.5.6 ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาทุจริตการเลือกตั้งที่เป็นรูปธรรมในอนาคต

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้

6.1 ต้องแก้ที่ตัวบุคคลในการที่เข้ามาทำงานในการเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานคร ต้องมีความเป็นกลาง กระบวนการที่ได้มาต้องมีหลักประกันว่าเมื่อเข้ามาทำหน้าที่แล้วจะไม่ทำตนเป็นลูกน้องใคร

6.2 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องเอาจริงในเรื่องการลงน้การเมืองด้วยการให้ใบเหลืองใบแดง ทำให้เกิดความเกรงกลัวที่จะทำการทุจริต การให้ใบแดง ควรให้แม้ผู้กระทำผิดเป็นหัวคะแนนก็ตาม เพราะในความเป็นจริงผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเป็นผู้ทำการทุจริตโดยใช้หัวคะแนนเป็นหลัก

6.3 คณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีการปรับปรุงหน่วยสืบหาข่าวของคณะกรรมการ การเลือกตั้ง ในปัจจุบันไม่สามารถทำงานในเชิงรุกได้ ทำงานล่าช้า ไม่โปร่งใส ไม่เป็นกลาง

6.4 คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องจัดทำรายชื่อผู้สมัครที่อาจจะกระทำการทุจริต โดยทำเป็นบัญชีรายชื่อของผู้ต้องสงสัยเป็นพิเศษและมีการติดตามอย่างใกล้ชิด ตลอดระยะเวลาทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง

6.5 การประชาสัมพันธ์ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องมิใช่มีเฉพาะช่วงเลือกตั้ง ควรทำเรื่องการทุจริตการเลือกตั้งให้เป็นวาระแห่งชาติว่าการข้อเสียดูริตก่อให้เกิดผลเสียแก่ประเทศชาติอย่างไร

สำหรับ Their Statement ในงานวิจัยที่ตั้งไว้โดยเรียงลำดับจังหวัดที่คาดว่าจะมีการทุจริตมากที่สุดไปจนถึงจังหวัดที่มีการทุจริตน้อยที่สุดสรุปได้ว่า การวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งพบว่า กรุงเทพมหานคร พบกรณีการทุจริตการเลือกตั้ง 2 กรณีด้วยกัน กรณีแรก เป็นเรื่องที่น่ายวัน อยู่บำรุง เป็นผู้คัดค้าน ส่วนผู้ถูกคัดค้าน คือ พ.ต.อ.สามารถ ม่วงศิริ โดยมีข้อกล่าวหาเกี่ยวกับการติดแผ่นป้ายในสถานที่ซึ่งเป็นของรัฐ การหลอกลวงจงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัคร การให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ชุมชนและประการสุดท้ายการใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งผลของการวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ให้ใบเหลืองและ ให้จัดมีการจัดการเลือกตั้งใหม่ เรื่องนี้ศาลฎีกาพิचारณายกคำร้อง ในกรณีที่สองผู้ร้องคัดค้าน นายแทนคุณ จิตต์อิสระ ผู้ถูกร้องคัดค้าน นายการุณ โหสกุล ข้อกล่าวหาใส่ร้ายด้วยความเท็จหรือจงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติให้ใบแดง โดยให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและให้มีการเลือกตั้งใหม่ในกรณีนี้เป็นคดีระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งศาลฎีกาพิพากษาเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ดำเนินคดีอาญาและให้ชดใช้ค่าใช้จ่ายในการจัดการเลือกตั้งใหม่ด้วย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสืบสวนสอบสวนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการซื้อเสียงเลือกตั้งฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาของท่านอาจารย์ธวัชชัย พิทักษ์กูร อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการจัดทำรายงานการศึกษาครั้งนี้จนทำให้รายงานการศึกษาเสร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณนายภุชงค์ นุตราวงศ์ เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะผู้บังคับบัญชาของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ความเมตตาแก่ผู้ศึกษาทำให้ได้เข้ารับการศึกษานี้ และขอบพระคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรนักบริหารมหานครระดับสูง รุ่นที่ ๙ คณะทำงาน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องของหลักสูตรทุกท่าน ที่คอยให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการเข้าศึกษาทุกประการ

หากการทำรายงานการศึกษานี้ มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการศึกษาแล้ว ผู้ศึกษาขอมอบความดีทั้งหมดให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุพการีและครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้ศึกษาจนมีวันนี้ได้

นายวีระ ยี่แพร

ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำกรุงเทพมหานคร

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

บรรณานุกรม

หนังสือ

- พลเอก จรัล กุลละวณิช และคณะ. คลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม เรื่อง การป้องกันและปราบปราม การทุจริตเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : 2550.
- พลโท เขาวุธธี ประภาจิตร. บทบาทของทหารกับการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย : กรณีศึกษาการมีส่วนร่วม ในการเลือกตั้งของข้าราชการทหารสังกัดศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย : หลักสูตรการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้งระดับสูง รุ่นที่ 1, 2552.
- ธีระภัทร์ เสรีสังสรรค์ และคณะ. โครงการวิจัย เรื่อง การประเมินผลการทำงานขององค์การอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ : คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2550.
- ธีระวัฒน์ ปารจะมี. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเชียงราย โดย ญัฐกร วิดีตานนท์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง : ข้อควรรู้เกี่ยวกับ “การซื้อสิทธิขายเสียง” ในการเลือกตั้ง.
- นิคม เขาว์กิตติโสภณ และ พลตรี มนูญกฤต รูปขจร. ญัตติขอให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อติดตาม การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, 2554.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. การป้องกันและแก้ไขปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง. 2554.
- พัชราลัย จันทร์ศรี. การกระทำความผิดในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร ระหว่าง พ.ศ. 2550 - 2552.
- มานะ เกลี้ยงมะ. การซื้อสิทธิ ขายเสียง และลักษณะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกรณีศึกษาการเลือกตั้ง ส่วนท้องถิ่นในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. 2550.
- มีชัย ฤชุพันธ์. ปัญหาของกฎหมายเลือกตั้ง : ออนไลน์ www.meechaithailand.com
- ยินดี วีชรพงศ์ ต่อสุวรรณ. มติชน 14 กรกฎาคม 2554 : การรับรองการเลือกตั้งของคณะกรรมการ การเลือกตั้งขัดต่อกฎหมายและรัฐธรรมนูญ.
- ยุคติ มุกดาวิจิตร : เงินไม่ใช่ปัจจัยชี้ขาดการเลือกตั้ง : มานุษยวิทยาการเมืองของ “การซื้อเสียง”, 2554.
- วิทยากร เชียงกุล. ปฏิรูปการเมือง. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร, 2550.
- พลตำรวจโทวีรภัทร สมี่กลาง. การเปรียบเทียบปัญหาและการพัฒนาการบริหารจัดการระหว่างสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดหนองคายกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดอุดรธานี, 2554.
- พระมหาวิระ วีระ กิตติวัฒนโธ. ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง : พุทธจริยศาสตร์กับปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง (ออนไลน์).
- สมชัย จึงประเสริฐ : กรรมการการเลือกตั้ง. กลไกการเลือกตั้ง : ประสบการณ์สืบสวนสอบสวนและการ ดำเนินคดีในศาล.

สมพล พงษ์พิพัฒน์. การทุจริตเลือกตั้งและการสืบสวนสอบสวนเรื่องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่น.
 สุทธิพล ทวีชัยการ. บรรยายพิเศษ บทบาทตำรวจกับการเลือกตั้ง วันเสาร์ที่ 30 เมษายน 2554.
 อภิชาติ สถิตนิรามัย. ประชาชาติธุรกิจ วันที่ 30 พฤษภาคม 2554 คอลัมน์ มองซ้ายมองขวา (ออนไลน์).
 อิทธิพล พิณจพรตติก : พฤติการณ์การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานคร :
 กรณีศึกษาเขตบางนา, 2545.
 เลือกตั้งทั่วไป 2 เม.ย. 2549” ในรุ่งพงษ์ ชัยนาม และคณะ, คณะบรรณาธิการ, 24 ปี รัฐศาสตร์ มสธ.
 รวมบทความวิชาการรัฐศาสตร์ (กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร), หน้า 121-139.
 บทสัมภาษณ์ อาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. <http://downtoearthsocsc.thaigov.net/1/modules.php?name=News&file=article&sid=64>
 Ted Robert Gurr, *Why Men Rebel* (Princeton : Princeton University, 1967), p.3-4 อ้างใน สุจิต
 บุญบงการ, *การเมืองเปรียบเทียบ : ปัญหาและแนวคิด* (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 89.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.
 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิก
 วุฒิสภา พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554.
 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550 แก้ไขเพิ่มเติมถึง
 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554.
 พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติมถึง
 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2554.
 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. 2554.
 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. 2554 และที่แก้ไข
 เพิ่มเติม.
 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยข้อห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 ณ ที่เลือกตั้งกลางในวันลงคะแนนเลือกตั้งก่อนวันเลือกตั้ง พ.ศ. 2554.
 ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการหาเสียง ข้อควรปฏิบัติ และข้อห้ามมิให้ปฏิบัติในส่วนที่
 เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการดำเนินการใดๆ ของพรรคการเมือง
 ผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนสมาชิกสภาท้องถิ่น
หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ข้อกำหนดคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนก่อนประกาศ
ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง วิธีการหรือลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา
ท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2551

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ 283/2550 เรื่อง มุ่งหมายให้รับแจ้งเหตุการณ์กระทำ
ความผิดตามมาตรา 77 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2550